

Tereziánská iniciativa 107

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

listopad 2021

***Bára Hrzánová, když právě nemoderovala,
tak v Bubnech vehementně bubnovala.***

Foto Michal Stránský

Sněm Tereziánské iniciativy se konal ve středu 6. 10. 2021

Konečně se mohl konat dlouho odkládaný sněm Tereziánské iniciativy. Na duben 2020 jsme připravovali slavnostní sněm věnovaný 30. výročí založení TI, ovšem pandemie nám, jako všem ostatním, udělala čáru přes veškeré plány, ani předpokládaný přesun na podzimní termín nebylo možné realizovat. Teprve na podzim 2021, po uvolnění nejpřísnějších protiepidemických opatření, jsme tedy sněm svolali. Bohužel ztratili mnoho z očekávané slavnostní nálady. Za dva roky ubylo pamětníků, další zestárlí a během rok a půl „domácího vězení“ ztratili mnozí sílu, energii, chuť něco podnikat, někam chodit, cestovat – a tak pamětníků z tzv. 1. generace tam byla jen hrstka nejvěrnějších. Ani hostů nebylo mnoho, účast na sněmu byla snad nejnižší za dobu jejich konání, přišlo všeho všudy jen 43 členů TI z celkového počtu 263 žijících v ČR. Žel, jde o trend, ubývá členů TI, a také ubývá těch, kteří jsou mobilní a mohou na sněm přijít. Pozvaných hostů přišlo patnáct. Takže jen pamětní magnetky, vytvořené k 30. výročí a rozdané účastníkům sněmu připomínaly kulaté jubileum.

Na programu byly jednak části, které nám ukládají stanoviny, mezi něž patří zpráva o činnosti předsednictva TI, zpráva hospodářky a revizní komise, a tentokrát také přišly na řadu volby nového předsednictva. Přítomní členové TI vzali na vědomí ochotu současného předsednictva pokračovat v činnosti, a protože nebyli další kandidáti – o práci v PTI se nikdo z členstva nepřihlásil – byla odsouhlasena volba *en bloc* (jak tomu ostatně bylo na všech sněmech v minulosti) a při hlasování bylo stávající PTI potvrzeno ve funkci pro další období, s výzvou, že pokud by někdo chtěl a byl ochoten se podílet na konkrétní práci, může být v souladu se stanovami kdykoliv kooptován. V současném předsednictvu aktivně působí tři pamětníci a pět členů z druhé generace. Sněm dále odsouhlasil čestné členství v PTI dvou zasloužilých pamětníků, jimž zdravotní stav už nedovoluje aktivní účast, nicméně jsou průběžně o činnosti PTI informováni zápisy ze schůzí a mají možnost se k tomu kdykoliv vyjádřit. Účastníci sněmu pak přijali předložené usnesení. Tolik k povinné části.

Úvodem sněm přišel pozdravit J. E. velvyslanec Spolkové republiky Německo, pan Andreas Künne, který v návaznosti na neblahou minulost zdůraznil nutnost budovat mosty mezi lidmi i mezi našimi národy a pěstovat přátelské vztahy, aby se minulost již nemohla opakovat. Oceňujeme, že si pan velvyslanec i v nabitém programu našel chvíli navštívit nás a pozdravit! Krásný kulturní zážitek připravila Helenka Dívěcká s dětským souborem. Děti zazpívaly zhudebněné básně tereziánských dětí – a jistě mnohému z posluchačů v tu chvíli vytanul na mysli tragický osud oněch – těmto malým

Andreas Künne, velvyslanec SRN

Pavel Hoffmann

František Bányai

zpěvákům tak podobných – terezínských dětí, po nichž zbyly jen ty básně. A velký potlesk sklidila i rodina Aleše a Dominiky Hoškových s dětmi, kteří s úžasnou vervou společně zahráli a zazpívali známou terezínskou hymnu „Všecko jde, když se chce“ – pár někdejších *Terezíňáků* jim tiše, ale s radostí přizvukovalo.

Diskuse nebyla příliš dlouhá, přesto zaznělo několik zajímavých a důležitých příspěvků. Pavel Hoffmann podal zprávu o současném – z hlediska postoje k Židům a k Izraeli – nepříliš příznivém stavu v Německu, kde žije, a referoval o své činnosti. František Bányai přednesl informaci o kladeňské *Stolpersteinů*, čemuž se on již dlouho velice intenzivně a obětavě věnuje – a rád by, aby ITI tomu věnovala větší pozornost a na této činnosti se podílela. Pavel Štingl poté

požval přítomné k aktuálním akcím Památníku ticha, jehož je zakladatelem a ředitelem, a dále se pokusil vysvětlit současnou složitou situaci v Institutu TI, jehož je TI zakladatelem. Poté ještě Jan Roubínek, člen TI a ředitel Památníku Terezín, tlumočil pozdrav z PT a poděkoval za dobře fungující spolupráci mezi PT a TI.

Samozřejmě nechybělo tradiční pohoštění nápoji a chlebičky – a bohužel jako vždy – ač bylo dost času, aby si členové, zejména ti starší, pospolu ještě déle pobýli, popovídali si, velice rychle po skončení programu se začali účastníci sněmu rozcházet. Škoda! Kdy a jak často ještě budeme mít tuhle příležitost?

Michaela Vidláková

Foto ze sněmu: Památník Terezín

Pavel Štingl

Michaela Vidláková

Jan Roubínek

Tomáš Kraus

Dětský sbor Lauderových škol

Na sněmu zazpívaly děti Hoškových

ZPOŽDĚNÝ SNĚM

(kvůli koronaviru)

Zpráva předsednictva:

Michal Stránský, předseda TI

Scházíme se dnes na sněmu Tereziánské iniciativy až na třetí pokus. Víte dobře, že jsme se v posledních letech obvykle scházeli na jaře, tentokrát jsme však sněm byli okolnostmi – koronavirovou karanténou – donuceni dubnový termín v roce 2020 odvolat. Moc nás to mrzelo a mrzí – všechno bylo na jarní termín připraveno. Pak jsme ještě zkusili svolat sněm téhož roku v říjnu, žel však také kvůli pandemii a protiepidemickým opatřením jsme ho zrušili, i když všechno bylo, podobně jako na jaře, předsednictvem připraveno.

V loňském roce jsme oslavili třicáté výročí založení Tereziánské iniciativy.

Veškeré úkoly, které vyplývají ze stanov Tereziánské iniciativy a které jsou před nás kladeny, plníme, a tak skutečně není nejmenší důvod k jakémukoliv pesimismu. Právě naopak!

U vchodu jste všichni obdrželi upomínkovou magnetku. Je mi jasné, že se názory na její provedení mohou lišit. Prosim ty z vás, kterým se líbí, aby si to nenechávali pro sebe a kladný názor vyjádřili nahlas. Buď už tady, na sněmu, nebo později písemně.

Ty, kterým by se případně magnetka nelíbila, prosím, aby si svůj názor nechali jen pro sebe.

Za předsednictvo moc děkuji. Už babička Boženy Němcové říkala: „Není člověk ten, který by se zalíbil lidem všem.“

Zájezdy školní mládeže do Terezína

Jednou z našich nejdůležitějších činností je umožnit školní mládeži návštěvu Terezína. Studentům českých škol proto financujeme dopravu do Terezína a umožňujeme jim absolvovat vzdělávací program, který obstarávají pracovníci Památníku Terezín. Ale ne vždy jen oni. Občas zajišťujeme besedu s pamětníkem, i když v důsledku přirozeného běhu života je tato naše činnost méně a méně častá.

Naším cílem je zvýšit informovanost české mládeže o holocaustu, o historii ne tak dávné, a poukázat na – žel, dosud živý – rasismus a antisemitismus ve společnosti. Stále věříme a doufáme, že seznamováním mladých lidí s historií přispějeme k odbourání nebezpečí, které plyne z nacionalismu a xenofobie, rasismu, antisemitismu a náboženské nesnášenlivosti vůbec.

V předminulém roce (tedy v roce 2019) navštívilo Památník Terezín 57 školních tříd. Návštěvnost byla vlivem pandemie po prvním čtvrtletí r. 2020 ovšem silně omezená.

Tato naše činnost si samozřejmě žádá nemalé finanční prostředky, které získáváme pomocí dotací.

Našimi donátory v roce 2020 byli:

Michal Stránský přednesl zprávu předsednictva

Helga Hošková a Hana Hnátová

Nadační fond obětem holocaustu (NFOH), Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT).

V tomto roce jsme však zaznamenali úbytek finančních prostředků určených pro zájezdy školní mládeže do Terezína. Ministerstvo školství úplně odmítlo jakkoliv finančně podpořit tuto naši činnost, která by měla být především právě náplní jeho činnosti. Nejspíše to povede k poklesu počtu školních zájezdů do Památníku Terezín. A to těmi zájezdy,

kteř do Terezína vypravujeme, suplujeme výchovnou práci škol! Není snad jejich náplní vzdělávání mládeže? Nemělo by snad právě ministerstvo dbát na výchovu mladých lidí k rasové a náboženské toleranci?

Pevně doufám, že byla na vině pouze pandemie a že v budoucnosti i ministerstvo pochopí, jak je výchova mladých k toleranci důležitá.

Besedy a přednášky členů TI

Ještě donedávna vyjížděli někteří naši členové přednášet nejen po Česku, ale i do zahraničí, zejména do Německa a Rakouska. I do jiných zemí Evropy. „Cestovatelů – přeživších“ je stále méně. Občas se zúčastňují rozličných školních besed, na nichž přibližují své životní osudy, a tím i nedávnou neblahou historií. Určitě tím přispívají k tomu, aby se na hrůzy holocaustu úplně a dočista nezapomnělo. Nebo alespoň ne příliš brzo. Pro postupné ubývání sil přeživších se začínají také o tuto práci starat i členové druhé generace. Při této příležitosti – vyzývám členy 2. a dalších generací, aby se do této činnosti zapojili.

Už mnoho let spolupracujeme s ICEJ (Mezinárodní křesťanské velvyslanectví Jeruzalém), s Živou pamětí, se Společnostmi pro židovsko-křesťanskou spolupráci, s Aktion Sühnezeichen Friedensdienste a dalšími.

Samozřejmě je spolupráce s Památkem Terezín, s Oddělením pro vzdělávání a kulturu Židovského muzea, s Institutem Terezínské iniciativy, s Památkem ticha. Máme i dobré kontakty s Dolnosaským spolkem podporovatelů Terezína.

Kolik nás vlastně je?

Dohromady máme 296 členů, z toho má Terezínská iniciativa v České republice 263 členů (z toho 140 členů první generace a 156 členů druhé a třetí generace).

V zahraničí žije 33 členů, v Evropě 13, v zámoří 20.

Od posledního sněmu (jaro 2019) nás do dneška opustila navždy řada členů. Prosím, vzpomeňme si na ně a vzdejme jim hold minutou ticha.

V uplynulém roce jsme pořádali nebo spolupřádali nebo jsme se jen zúčastnili řady akcí

Od předminulého roku (2019) propláčí Terezínská iniciativa přeživším taxi dopravu k lékaři nebo na akce, které pořádáme nebo které pořádají židovské organizace, nebo kde působíme jako pamětníci, jako kompenzaci změněných tarifů autodopravy z grantu Claims Conference prostřednictvím

ŽOP. Na tuto kompenzaci nám přispěla Židovská obec. Myslím, že této služby mnozí využíváte.

V dubnu 2019 jsme „sněmovali“, o tom si i ti, kteří se sněmu nezúčastnili, mohli přečíst v našem časopise.

V dubnu také pořádalo Mezinárodní křesťanské velvyslanectví Jeruzalém už tradiční Pochod dobré vůle a následně shromáždění ve Valdštejnské zahradě pod názvem Kulturou proti antisemitismu. Akce, které jsme se samozřejmě účastnili. Za pamětníky šoa tam vystoupila paní Hana Sternlichová z Izraele. Na druhý květnový den připadlo Veřejné čtení jmen obětí holocaustu Jom ha-Šoa, na němž jsme ovšem také nechyběli. Ať už v Pinkasově synagoze, v Terezíně nebo na náměstích českých měst. Při této příležitosti se konal i Koncert sboru studentů konzervatoře z izraelského města Akko v Jeruzalémské synagoze.

V květnu 2019 jsme vypravili autobus na Terezínskou tryznu, kterou spolupořádáme s Památkem Terezín.

V Terezíně jsme se v červnu opět zúčastnili předávání cen vítězům literární a výtvarné soutěže Památníku, na níž se podílíme udělováním zvláštní ceny Ericha Poláka.

V září na Kever Avot v Terezíně také byli naši členové a aktivně tam vystoupili.

V říjnu si, zejména v Ostravě, připomenuli osmdesáté výročí prvních transportů do Niska. Ani v předloňském roce jsme nezapomněli položit 16. října kytyce u památníku lodžských obětí na Novém židovském hřbitově a u pamětní desky v Holešovicích, a následně pak jsme bubnovali pro Bubny a proti mlčící většině.

V říjnu také spolupořádal Institut Terezínské iniciativy společenské setkání u příležitosti stého výročí navázání česko-dánských diplomatických vztahů. Při této příležitosti byla velká pozornost věnovaná projektu Dánští židé v Terezíně. Také této události jsme byli přítomni.

V prosinci 2019 jsme navštívili Domov sociální péče Hagibor a neformálně promluvili s jeho klienty. Toto setkání nebylo příliš podařené – doufali jsme, že na Hagibor přijdou naši členové, kteří nejsou klienty Domova seniorů, přišli však jen ojediněle. Možná přišlo oznámení v časopise příliš narychlo a nečekaně?

V lednu 2020 jsme byli v Senátu při příležitosti Dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidství. Výročí bylo o to významnější, že uplynulo 75 let od osvobození Osvětími.

V březnu jsme uctili tradiční tryznou vyvraždění rodinného tábora v Osvětími-Březince v Pinkasově synagoze.

Pravidelně se zúčastňujeme také porad přípravného výboru před Terezínskou tryznou v Terezíně.

Další akce nám už zhatila koronavirová karanténa:

Především sněm Terezínské iniciativy, který se měl konat 3. dubna 2020.

ICEJ – Česká pobočka Mezinárodního křesťanského velvyslanectví Jeruzalém (ICEJ) organizuje už od roku 2004 veřejné akce pod názvem „Všichni jsme lidi“. Jde o pochod Prahou proti rasismu a antisemitismu. Akce ►

vždy vrcholí setkáním „Kulturou proti antisemitismu“ a shromážděním v sídle Senátu ve Valdštejnské zahradě.

Tato pravidelná akce se loni nekonala 19. dubna. Konala se však virtuálně, tedy prostřednictvím TV Noe.

Veřejné čtení jmen Jom ha-Šoa se loni nekonalo 21. dubna 2020 ve veřejném prostoru, ale veřejné čtení jmen proběhlo alespoň virtuálně.

30. dubna se mělo konat Přátelské setkání členů Tereziánské iniciativy s velvyslancem SRN v Praze na půdě velvyslanectví. Setkání bylo kvůli koronakaranténě zrušeno.

Tereziánská tryzna se loni nekonala třetí neděli v květnu (17. 5.), ale 18. října. Avšak pouze pro pozvané Památníkem Terezín. Vysílala ji ČT v přímém přenosu.

V listopadu 2020 jsme si ještě v úzkém kruhu stihli připomenout 80. výročí od výbuchu, který poslal ke dnu parník Patria v haifském přístavu.

V lednu letošního roku (tedy 2021) se Den památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti v Senátu Parlamentu ČR nemohl konat v podobě, na jakou jsme dosud byli zvyklí. Konal se bez obvyklé účasti politiků, diplomatů a přeživších, přítomni byli jen přednášející, mezi nimi i členka TI, ale jednotlivé projevy byly přenášeny Českou televizí na zpravodajském kanálu ČT24 a později otištěny v našem časopise.

V březnu 2021 proběhla tradiční tryzna za oběti tzv. Tereziánského rodinného tábora v Pinkasově synagoze. A opět bez diváků, ale přenos byl zajištěn přímým přenosem na facebooku.

V červenci letošního roku se konala ve velké dvoraně Veletržního paláce smuteční vzpomínková slavnost k výročí konečné likvidace „rodinného tábora“ v Osvětimi-Březince, na níž především vystoupila zpěvačka Iva Bittová. Koncert uspořádal Památník ticha. Tereziánská iniciativa byla jedním ze spoluorganizátorů.

V neděli 5. září se v odloženém termínu konala Tereziánská tryzna, naštěstí v podobě, na jakou jsme už dlouho zvyklí.

Letos vzpomínáme na 80. výročí zahájení deportací židů z českých zemí a vzniku ghetta v Terezíně. Na podzim je připravena řada kulturních akcí (leták s programem byl součástí 106. čísla našeho časopisu), které pořádají Památník Terezín, Památník ticha v Bubnech, Věčná naděje a Musica non grata (projekt Národního divadla).

A samozřejmě také Tereziánská iniciativa.

Tradičně položíme květiny na Novém židovském hřbitově u pomníku lodžským – 15. října v 11.00 hod.

O den později, tedy 16. října v 16.00 hod., se sejdeme u pamětní desky na zdi hotelu Mama Shelter Prague (dříve Parkhotel) k tiché vzpomínce na první transport.

Rakouský Národní fond vyhlásil letos poprvé cenu Simona Wiesenthala. Vyznamenání bude uděleno za zvláštní angažovanost v boji proti antisemitismu a za zvyšování povědomí o antisemitismu ve společnosti.

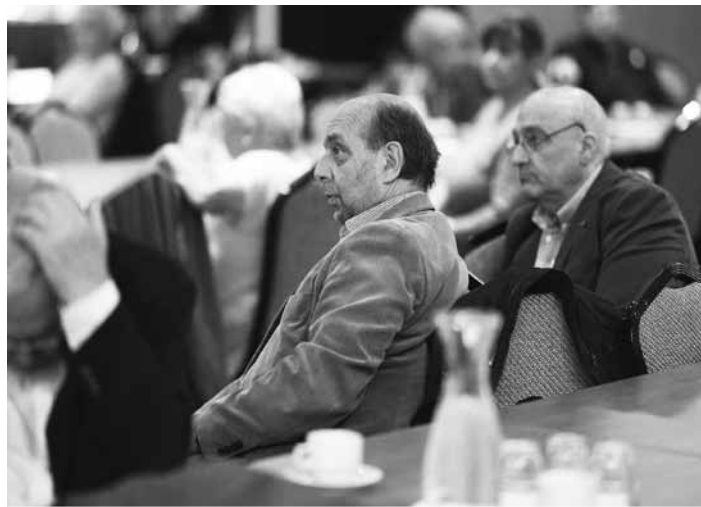
Vedení ŽOP na tuto cenu navrhuje letos Tereziánskou iniciativu.

Letošní sněm je sněmem volebním. Současné předsednictvo je desetičlenné, pět členů tvoří přeživší a pět je z druhé generace. Všechny aktivity Tereziánské iniciativy jsou pokryté, všechny úkoly, které jsou před námi, plníme. Navíc v předsednictvu vládne pracovní, a přitom přátelská, mírumilovná a nekonfliktní atmosféra, kterou bychom rádi zachovali.

Scházíme se na schůzích předsednictva každý měsíc s výjimkou letních prázdnin a koronavirové karantény, kdy jsme schůzky předsednictva řešili on-line. Dokázali jsme se spojit prostřednictvím počítačů. Navíc, kdykoliv je potřeba, jsme všichni v telefonním či e-mailovém kontaktu.

Na dnešním sněmu Tereziánské iniciativy jsou přítomni 43 členové TI a 15 hostů.

Tomáš Kraus a Pavel Štingl

Zpráva o hospodaření TI v roce 2020

Tamara Pavlíčková, hospodářka TI

Milí členové Tereziánské iniciativy, vážení hosté, dovoluji, abych vás informovala o hospodaření TI za rok 2020, který byl, jako všechno ostatní dění, nepříznivě ovlivněn Covidem 19.

Na naši hlavní činnost, tj. podporu zájezdů českých studentů a žáků do Památníku Terezín, se nám v roce 2020 sice podařilo získat grant od Ministerstva školství a od Nadačního fondu obětím holocaustu, ale vzhledem ke sníženému počtu zájezdů škol do Terezína jsme podstatnou část prostředků jak MŠMT, tak i NFOH vrátili.

Náklady na dopravu zájezdů českých škol do Památníku Terezín činily v roce 2020 Kč 222 tisíc, tedy necelou čtvrtinu obvyklé částky.

Celkové výnosy v roce 2020 činily 707 tisíc Kč, z toho (v tis. Kč) :

Dotace MŠMT	219
Dotace na vzdělání NFOH	219
Přijaté příspěvky soukromé osoby	66
Přijaté příspěvky organizace (velvysl. SRN a FŽO)	158
Ostatní výnosy	45

Celkové náklady za r. 2020 činily 867 tisíc Kč, **hospodaření roku 2020** skončilo ztrátou 160 tisíc Kč

Celkový přehled o hospodářském výsledku TI za rok 2020 uvádí následující tabulka:

Název položky	Skutečnost Kč
Bankovní úroky a dividendy	45 073
Přijaté příspěvky	223 931
Provozní dotace	437 748
CELKEM VÝNOSY	706 752
Spotřebované nákupy a služby	455 878
Osobní náklady	101 898
Doprava školy	222 378
Ostatní náklady	86 582
CELKEM NÁKLADY	866 736
Hospodářský výsledek ztráta	-159 984

Zpráva o činnosti revizní komise TI za rok 2020

Kateřina Bígllová, předsedkyně revizní komise

V návaznosti na činnost Tereziánské iniciativy postupovala revizní komise obdobně jako v předcházejícím roce.

25. 5. 2021 byla v kanceláři Tereziánské iniciativy v Jáchymově ul. č. 3 v Praze 1 uskutečněna revize účetnictví a souvisejících dokladů Tereziánské iniciativy. Kontrola byla realizována členkami revizní komise Tereziánské iniciativy: Judis Urbanovou, Olgou Kolárovou a Kateřinou Bígllovou. Tajemnice Tereziánské iniciativy Věra Semerádová předložila všechny účetní doklady a související záznamy včetně účetní uzávěrky vyhotovené účetní Ing. Taťanou Zoubkovou.

K 25. 11. 2020 byla provedena inventarizace majetku Tereziánské iniciativy, která odpovídá skutečnému současnému stavu účetnictví.

Na základě precizní spolupráce hospodářky Tamary Pavlíčkové s účetní Taťanou Zoubkovou bylo evidováno a shledáno, že výchozí a konečná čísla účetnictví jsou v naprosté shodě, tedy zcela v pořádku.

Od MŠMT dostala Tereziánská iniciativa grant 500 000 Kč.

Od NFOH dostala Tereziánská iniciativa grant 600 000 Kč.

V souvislosti s omezením provozu Památníku Terezín a nařízenou distanční výukou MŠMT nebylo možné vyčerpat celkové částky obou grantů.

Protobylo náležitě vráceno MŠMT nevyužitých 281 000 Kč. Také NFOH bylo vráceno nevyužitých 381 000 Kč.

Revizní komise Tereziánské iniciativy shledala, že všechny předložené doklady jsou v souladu se stavem účetnictví k 31. 12. 2020. Také pokladna je v pořádku a odpovídá údajům v účetní závěrce k 31. 12. 2020.

Současně členky revizní komise Tereziánské iniciativy shodně s uspokojením konstatovaly, že veškerá dokumentace je tajemnicí Tereziánské iniciativy Věrou Semerádovou vedena pečlivě a přehledně.

Kontrolovány byly veškeré předložené dokumenty a výpisy Tereziánské iniciativy za r. 2020.

Děkuji kolegyním v revizní komisi, tajemnici, hospodářce i účetní Tereziánské iniciativy za vstřícnou celoroční spolupráci. Členkám a členům TI přeji, aby Tereziánská iniciativa pokračovala v dlouhodobě vzájemných dobrých vztazích.

Sněm TI konaný dne 6. 10. 2021 přijal následující usnesení:

- 1) Sněm bere na vědomí a souhlasí se zněním přednesených zpráv:
  - a/ předsedy TI Michala Stránského o činnosti předsednictva TI v době od minulého sněmu (duben 2019),
  - b/ hospodářky TI Tamary Pavlíčkové s rozbohem a souhrnným vyúčtováním příjmů a výdajů,
  - c/ předsedkyně revizní komise TI Kateřiny Bíglové, která pochvalně konstatovala, že veškeré finanční doklady plně souhlasí se stavem financí, v pořádku je i inventář a pečlivé vedení všech dokladů a dokumentů TI.
- 2) Sněm akceptoval navržený způsob volby předsednictva. Jelikož všichni členové předsednictva jsou ochotni pokračovat ve své činnosti i v dalším období a nikdo nový se do předsednictva nepřihlásil, přítomní členové odsouhlasili naprosto převažující optickou většinou volbu „en bloc“, proti nebyl nikdo, hlasování se zdrželi dva, rovněž předsednictvo bylo poté zvoleno téměř jednomyslně, proti nebyl nikdo a hlasování se zdrželi dva členové. Stejně hladce proběhla i volba revizní komise.

Účastníci sněmu byli dále v rámci diskusních příspěvků seznámeni s programem nejbližších akcí Památníku ticha a Památníku Tereziín, s velmi pozitivním průběhem kladení nových Kamenů zmizelých (Stolpersteine) v různých místech ČR, se současnou neblahou situací v Německu a s poněkud komplikovaným stavem v Institutu Tereziínské iniciativy, jejímž je TI zakladatelem.

Nově zvolené předsednictvo a revizní komise TI na další volební období:

Předsednictvo: Rudolf Černík (místopředseda TI), Bohumila Havránková, Anna Hyndráková (čestná členka PTI), Felix Kolmer (čestný člen PTI), Tamara Pavlíčková (hospodářka TI), Věra Semerádová (tajemnice TI), Zora Skořepová, Michal Stránský (předseda TI), Věra Štinglová, Michaela Vidláková.

Revizní komise: Kateřina Bíglová (předsedkyně), Olga Kolárová a Judis Urbanová.

Zemřel Tomáš Radil

přetištěno z: <https://www.pametna-roda.cz/cs/radil-tomas-1930>

Prof. MUDr. Tomáš Radil, DrSc., se narodil 8. listopadu 1930 do židovské rodiny v Bratislavě. Vyrůstal ve městě Parkan (dnešní Štúrovo), v rodině se hovořilo slovensky i maďarsky. Jeho dědeček, profesí řezník, vykonával funkci předsedy židovské obce v Parkanu a otec pracoval jako

správce šlechtického velkostatku. Tomáš navštěvoval gymnázium v Ostřihomí v Maďarsku, avšak studium nestihl kvůli německé okupaci Maďarska dokončit. Po obsazení Maďarska nacisty 19. března 1944 byla v zemi zavedena protizidovská opatření vedoucí k fyzické likvidaci židovských obyvatel. Celá rodina byla v červnu 1944 deportována do sběrného tábora v Levicích, po několika dnech dále do Osvětimi, kam dorazili 16. června 1944. Po selekci se Tomáš dostal mezi mladé chlapce umístěné v lágru BIIe v Osvětimi-Březince, kde strávil téměř půl roku, později se dostal do hlavního tábora v Osvětimi, kde pracoval v zednické škole (Maurerschule). Po osvobození tábora 27. ledna 1945 se vydal na dvouměsíční cestu domů. V Parkanu se později setkal s otcem, který se vrátil z koncentračního tábora v Dachau. Po válce vystudoval lékařskou fakultu UK v Praze (1955), specializoval se na neurofyziologii. Od roku 1960 pracoval prof. Tomáš Radil jako vědecký pracovník Fyziologického ústavu Akademie věd ČR. Působil zároveň jako profesor a vědecký pracovník na univerzitách

a v laboratořích mnoha zemí světa. Paralelně se zabýval problematikou holocaustu, o tomto tématu přednášel doma i v zahraničí. V roce 2009 vyšla v nakladatelství Academia jeho kniha: *Ve čtrnácti sám v Osvětimi*. Tomáš Radil zemřel 8. srpna roku 2021 ve věku 90 let.

V neděli 10. října zemřela Eva Lišková ve věku 92 let

Je nás zase o jednu méně. Budeme na ni vzpomínat jen v dobrém, jinak to ani nejde. Odešel vzácný člověk – čistá duše, pracovitě ruce a dobré srdce. Vzpomínám na těžkou dobu, kdy jsme byly spolu v pracovním táboře Guttau. Všem pomáhala, jak jen mohla, ani v těchto nelidských podmínkách neztratila své vysoké lidské hodnoty... Myslím, že si zasloužila šťastnější život, ale ten co měla, prožila důstojně. Nám zůstanou jen vzpomínky.

Evelina Merová

Terezínská tryzna s koronavirem za zády

Michal Stránský, foto Památník Terezín

Stovky lidí se v neděli 5. září sešly na Národním hřbitově před Malou pevností v Terezíně na tradiční Terezínské tryzně, aby v netradičním termínu uctily oběti nacistické perzekuce.

Vzpomínkovou akci i letos organizoval Památník Terezín ve spolupráci s Ústeckým krajem, městem Terezín, Federací židovských obcí v ČR a Terezínskou iniciativou.

„K účasti na akci jsou, kromě bývalých vězňů, každoročně zváni ústavní a vládní činitelé České republiky a členové zákonodárných institucí, reprezentanti zastupitelských sborů akreditovaných v ČR ze zemí, jejichž příslušníci prošli represivními zařízeními v Terezíně a Litoměřicích, a zástupci tuzemských i zahraničních martyrologických institucí,“ uvádí ředitel Památníku Terezín Jan Roubínek a dodává, že se tryznu letos zúčastnil mimo jiné také předseda Senátu Parlamentu ČR Miloš Vystrčil nebo např. premiér vlády ČR Andrej Babiš.

Záštitu nad tryznou převzal Lubomír Zaorálek, ministr kultury ČR.

Terezínská tryzna se koná každoročně, vždy každou třetí neděli v květnu, jako odkaz tzv. Buchenwaldské přísahy. V důsledku protipandemických opatření byl letos termín konání přesunut na září. A všichni účastníci museli splňovat přísná pravidla platných protiepidemických pravidel.

Po nástupu Čestné stráže a hudby a za současného kladení věnců na Národním hřbitově, zazpívala operní pěvkyně Edita Adlerová státní hymnu a všechny zúčastněné přivítal ředitel Památníku Terezín Jan Roubínek.

Následoval hlavní projev předsedy Ústavního soudu České republiky Pavla Rychetského, na nějž navázal projev přeživšího Hanuše Hrona. Po křesťanské modlitbě přišla na řadu modlitba rabína Karla E. Sidona.

Program tryzny byl ukončen již tradičním sborem Židů z 3. dějství opery Nabucco Giuseppe Verdiho, zazpívaného Děčínským pěveckým sborem.

Projev Pavla Rychetského, předsedy Ústavního soudu ČR:

Vážení vysocí ústavní činitelé našeho státu, Vaše excelence dámy a páni velvyslanci, vážení přeživší, pozůstalí a vzácní hosté dnešní Terezínské tryzny!

Scházíme se na místech, kterými procházela smrt v té nejkřutější podobě, v místech, které budou na věky připomínat nejhorší okamžiky našich, a současně i evropských, moderních dějin. V místech, kde byly cílevědomě pošlapány a zcela zavrženy elementární lidské hodnoty, v místech, kam byly svázeny z celé Evropy lidské bytosti za jediným účelem – jejich postupného zbavení lidské důstojnosti a mnohdy i jejich života. V místech, která nám budou navždy připomínat, jak hluboko se mohla propadnout humanita a vzájemnost lidských bytostí a proměnit se ve zvěrstva v podobě průmyslového vraždění národů, označených zrudnou ideologií nacionálního socialismu za méněcenné, dokonce v jejich odporné hantýrce za jakési podlidí. Společně tak vzpomínáme s úctou nejen na nezměrné lidské utrpení a miliony lidských obětí, ale i na hrdinství těch, kteří se dokázali tomuto zlu postavit a čelit mu i za cenu vlastních životů. Terezínským ghettem prošlo v letech 1941 až 1945 na 155 tisíc Židů z celé Evropy a 35 tisíc jich zahynulo zde, zatímco další desítky tisíc transportovaných zahynuly ve vyhlazovacích a koncentračních táborech jinde. Těch, kteří přežili holocaust, je již mezi námi málo. O to více jsme zavázáni ne-

jen vzpomínkou na ně, ale především mravním imperativem velícím nám čelit všem novým příznakům xenofobie, antisemitismu a nesnášenlivosti, které představují nová nebezpečí a nové hrozby. V tomto roce již uplynulo od konce 2. světové války 76 let. V reakci na hrůzy 2. světové války a holocaustu přijaly spojené národy již v roce 1948 Všeobecnou deklaraci lidských práv, ze které si připomínejme tato slova:

„Všichni lidé rodí se svobodní a sobě rovní co do důstojnosti a práv. Jsou nadáni rozumem a svědomím a mají spolu jednat v duchu bratrství.“

Vážené dámy a pánové – zamysleme se společně – dokážeme tento společný cíl skutečně sdílet a naplňovat? Evropou procházejí tisíce uprchlíků – lidských bytostí, které hledají ochranu před novými zvěrstvy, páchanými sice relativně daleko od nás, ale opět na základě zruďných ideologií a nenávisti. Pohled na mrtvé děti vyplavené spolu s rodiči na středomořské pláži, obsazené evropskými turisty, je pro naši civilizaci zahanbujícím mementem, které nelze ospravedlnit snahou o vykoupení špatného svědomí miliardami posílanými autoritativním režimům. Slova jako solidarita nebo humanita se

začaly vytrácet z veřejného prostoru. Chci je právě z tohoto místa a při této příležitosti připomenout. Je to náš závazek vůči milionům obětí, které před více než 76 lety zahynuly v terezínském ghettu, terezínské Malé pevnosti, ve vyhlazovacích a koncentračních táborech nacistického režimu, včetně koncentračního tábora v nedalekých Litoměřicích, a na bojištích 2. světové války. Závazek nejen naší generace, ale i našich dětí a vnuků – pro které si musíme přát lepší svět a budoucnost naplněnou vzájemnou úctou, pokorou a lidstvem.

Slovo pamětníka Hanuše Hrona, bývalého vězně terezínského ghetta:

Přátelé!

Každý z nás vzpomíná jinak. Já jsem svoje tehdejší vzpomínky nazval „holocaustové střípky“. Ten, o kterém chci teď hovořit, je ten úplně poslední. Začalo to zde na této silnici, 9. května 1945, asi 100 metrů od místa, kde právě teď stojím. Ten den jsem se probudil a v celém Terezíně nezahledl naprosto žádnou uniformu a v podvědomí jsem slyšel jen absolutní ticho. Po chvíli bylo však to ticho rušeno nepatrným hukotem, který pozvolna sílil, až se proměnil ve hmatatelnou, nekonečnou kolonu ruské armády. V té chvíli nás v Evropě bylo ještě několik tisíců přeživších a přes všechno zoufalství a smutek jsme pochopili, že díky spojeneckému vítězství budeme žít ještě i zítra, pozítří a případně i kousek do vzdálenější budoucnosti. Komukoliv bych pošeptal své rodné číslo, musí vzít na vědomí, že delší záruky již poskytnout nemohu.

Tak jsme šli ve směru té vojenské kolony, až k náhle zcela opuštěné bráně ghetta, kterou jsme prošli a byli svobodní. Někde zde jsme se, moje mladší setra Anna, můj holocaustový soupeřník Josef Pepíček Klein a já

zastavili. Slovo „autostop“ jsme ještě nikdy neslyšeli. Přesto jsem náhle udělal krok vpřed a zvedl ruku. Tank, obrněný transportér, ani samohybné dělo nezastavilo. Až náhle... skřípót brzd a odřený frontový nákladňáček, tak zvaný „gazík“, stál před námi. Vzali jsme ho útokem a byli jsme tam náhle čtyři. Tím čtvrtým byl unavený a vyčerpaný ruský voják, který tam, na rozdíl od nás, skutečně patřil. Naše cesta ke svobodě pokračovala, až náhle, v jedné malé obci šla v protisměru jiná velká kolona německých zajatců. Bez zastavení se to míjení vyřešit nedalo. V nastalém klidu náhle náš ruský voják ukázal na moje rozpadající se boty a vzápětí na jednoho zajatce, který měl na krku sice již použitá, ale pro mě snová bagančata. Pochopil jsem, že chvíle mojí historické odplaty konečně nastala. Po maximálním nádechu jsem zařval: „Gib die schuhe her!“ – „Dej sem ty boty!“ Nemohl jsem pochopit, že je skutečně sundal z krku a podával mi je nahoru. Shýbl jsem se pro ně a náhle spatřil, že je bosý.

Neměl tedy dvoje boty, ale pouze jedny, které si prostě šetřil pro horší časy. Zmocnily se mě dva neslučitelné pocity: děsný „vztek“ a taky nesmírný „stud“. V tom zmateném součtu pro a proti jsem boty zvedl a vši silou mu je hodil zpátky na hlavu. Kolony se opět daly do pohybu. Toho, že ty boty na tom samém krku pokračovaly dál na severozápad, jsem nikdy nelitoval, i když moje „velká“ životní pomsta nevyšla. Pochopil jsem však, že ani vítězství nebude nic jednoduchého, jak jsme si to původně představovali. Při prvním pražském zastavení jsme náš spásný nákladňáček opustili a svobodu jsme dále vítali pěšky. Náhle mne zastavila starší paní s prosbou, abych počkal před domem, do kterého vešla. Za chvíli se vrátila a podávala mně krásné turistické boty. „Ty jsou po manželovi,“ řekla. Nemohl jsem pochopit, jak to poznala. Ukázala však na mou neodpáranou žlutou hvězdu a řekla: „Mladý pane, tohle už můžete sundat.“ Nevěděl jsem co dřív, ale napřed jsem přezul boty. Pasovaly. Pak jsem odpáral tu hvězdu a náhle se splnil sen posledních let mého života. V ničem jsem se od ostatních nelišil. Když jsem znovu vykročil, nedokázal jsem, díky perfektním podrážkám rozeznat, zda jdu po dlažbě, písku či asfaltu. Ale na to jsem si rychle zvykl. Věřme, že taková a jiná krásná přivýknutí, uhájíme všichni i do budoucna.

Německý prezident Frank Walter Steinmeier navštívil Prahu

Většina Němců dnes chápe, že konec třetí říše nebyla porážka, ale osvobození Německa od nacismu

Na svou druhou návštěvu přijel do Prahy ve středu 25. srpna německý spolkový prezident. Přijel vlakem na Hlavní nádraží a hned tam uctil památku obětí německého nacionalismu u sochy sira Nicholase Wintona, zachránce židovských dětí.

O den později položením květin v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici vzdal čest památce odbojářů a obětí nacistických zvěrstev v obcích Lidice a Ležáky. Do Národního památníku hrdinů heydrichiády přišel jako první prezident Spolkové republiky Německo.

Večer 26. srpna uspořádal nově jmenovaný velvyslanec Spolkové republiky Německo Andreas Künne u příležitosti

Německý prezident v hovoru s M. Vidlákovou

ti návštěvy spolkového prezidenta a jeho manželky Elke Büdenbenderové recepci v prostorách německého velvyslanectví v Praze, na niž byli pozváni i zástupci Tereziánské iniciativy.

V Ústí nad Labem (v pátek 27. srpna) skončila třídní návštěva německého prezidenta Franka Waltera Steinmeiera v Česku. Prohlédl si tamní muzeum a se zástupci města mluvil na téma česko-německých vztahů. V muzeu si také prohlédl právě dokončovanou stálou expozici Naši Němci.

Michal Stránský

Setkání ve Státní opeře

Když ve dnech 25.–27. 8. 2021 navštívil prezident Spolkové republiky Německo Frank Walter Steinmaier s manželkou Elke Büdenbenderovou Českou republiku, byla v rámci programu pro první dámu Německa i návštěva Státní opery v Praze. Odpoledne 26. 8. byl pro ni a její

doprovod uspořádán koncert, který byl součástí festivalu Musica non grata s názvem „Skladatelky v první Československé republice“. Na programu byly uvedeny skladby Emy Destinnové, Agnes Tyrell, Slávy Vorlové, Julie Reisserové, Vítězslavy Kaprálové a v neposlední řadě i dvě tereziánské písně Ilse Weberové. Ženy jako skladatelky – snad kromě V. Kaprálové – jsou nepříliš známé, i o slavné zpěvačce Emě Destinnové málokdo ví, že hudbu také skládala. Proto je originálním počinem festivalu Musica non grata, že se snaží i v dalších koncertech přiblížit širšímu publiku jejich tvorbu.

Paní Büdenbenderová při plánování pobytu vyslovila přání, setkat se s některými pamětníky holocaustu, a tak

Elke Büdenbenderová s Hanou Hnátovou, Evou Pokornou a Michaelou Vidlákovou

tří pamětnice, Hana Hnátová, Eva Pokorná a já, jsme byly pozvány na koncert s tím, že po koncertě si s námi chvíli pohovoří. Nabízeného tlumočnicka jsme s díky odmítly, protože všechny umíme dostatečně německy. Seděly jsme u malého stolku a přistoupila k nám mile vyhlížející dáma, která nás požádala, abychom obrátily jmenovky směrem k ní, obrátila i svou a představila se „Ich bin Elke“ a zeptala se, jestli i nám smí říkat prvním jménem, že příjmení se hůře vyslovují. Teď ale jak začít rozhovor. Ujala se toho Eva Pokorná, která ukázala fotografii své velké rodiny, která se v minulých dnech sešla na společnou oslavu nedávných narozenin několika členů, včetně jejích dvaadvadesátých. A pak ukázala fotku své rodiny, kdy ona byla ještě malé děvčátko, s tím, že z celé fotografie jenom nejstarší členka stačila ještě zemřít normálně a jenom ona, nejmladší členka rodiny, jako jediná přežila. Další téma hovoru vzniklo návazností na koncert: zmínila jsem, že Ilse Weberová vlastně zemřela jenom proto, že uvěřila slibům, že na podzim 1944 muži jedou z Terezína na práci – a ženy, pokud se přihlásí dobrovolně, s nimi budou nadále pohromadě. A tak když její ►

manžel dostal předvolání, dobrovolně i s malým Tommym odjela také. Přitom jako zdravotní sestra nemusela jet, mohla dál zpívat své verše nemocným dětem a zbývající půlrok přežít v Terezíně. Takto její muž transport do Auschwitzu přežil – ale Ilse s chlapečkem skončili v plynové komoře. Tak zbytečná smrt! A připojila jsem, že přesně naopak já žiji právě jen díky tomu, že když se i moje máma chtěla se mnou dobrovolně přihlásit – tak jí to můj táta zakázal. Že o přežití či nepřežití často rozhodly neuvěřitelné, až absurdní maličkosti. A Hanka i Eva okamžitě připojily ze svých zážitků právě takové životní výhybky, naštěstí přehozené na tu správnou stranu. U Hanky sehrála roli rozhodnost a dobrá němčina její maminky, u Evy jen odhozený chlebník. Uká-

zala jsem na fotografii Eviny rodiny a dodala, že nebýt toho chlebníku, nebyl by tu ani žádný z nich, žádné z těch roztočilých pravnoučat by se nenarodilo...

Čas, v programu původně vymezený na toto setkání, dávno uplynul, ale paní Büdenbenderová stále ještě se zájmem naslouchala, až někdo nesměle přistoupil a upozornil ji, že bude nutno v jejím časovém plánu postoupit dál. Tak se s námi rozloučila s velkým poděkováním za naši ochotu se s ní setkat, že by sice ještě ráda poslouchala dál, ale že povinnost volá...

*Michaela Vidláková,
foto Hana Smejkalová*

Pavel Dias: Osvětim (60. léta) – text viz strana 14

1941
80let
2021

ZAHÁJENÍ DEPORTACÍ
ŽIDŮ Z ČESKÝCH ZEMÍ
VZNIK GHETTA TEREZÍN

80. výročí zahájení deportací českých a moravských Židů z protektorátu a vznik ghetta Terezín

Michal Stránský

Před osmdesáti lety (16. října 1941) vyjel z Prahy první transport židovských vězňů do Lodže. Tímto neblahým datem bylo zahájeno de facto tzv. „konečné řešení židovské otázky“. Po prvním transportu do Lodže/Litzmannstadtu následovaly do 3. listopadu 1941 další čtyři. Z Brna byl 16. listopadu 1941 vypraven transport do ghetta v Minsku. Prvním transportem do Terezína bylo tzv. Komando výstavby (Aufbaukommando) – AK I (24. listopadu 1941) a AK II (4. prosince 1941).

V Terezíně bylo během okupace uvězněno víc než 150 tisíc Židů nejen z českých zemí, ale také z území nacistického Německa, Rakouska, Nizozemska, Slovenska a Dánska. Z Terezína odešlo víc jak 60 transportů na východ, nejčastěji do Osvětimi.

V uplynulých dnech se spojily Památník Terezín, Památník ticha, Židovské muzeum v Praze, Tereziánská iniciativa a Institut Tereziánské iniciativy, Federace židovských obcí, Nadační fond obětem holocaustu, Věčná naděje, Nadační fond Arnošta Lustiga, Opera Národního divadla, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze a Masarykova univerzita, aby připravily důstojný program, který bude připomínat osmdesáté výročí zahájení transportů, zejména do Lodže a Terezína a vznik ghetta v Terezíně. Během podzimních dnů se uskutečnilo velké množství různých vzpomínkových akcí určených veřejnosti. Společný program zahrnoval přednášky, konference, diskusní večery, koncerty, výstavy, divadelní a filmová představení a pietní setkání.

Přednáškový cyklus ŽMP

Podle časové posloupnosti byla první akcí vzpomínkového cyklu k 80. výročí zahájení deportací a vzniku ghetta v Terézíně první ze čtyř přednášek dvou historiček Židovského muzea v Praze Radany Rutové a Jany Šplíchalové na téma, které se dotýkalo protizidovských opatření v době protektorátu Čechy a Morava, zejména eskalace protizidovské politiky po nástupu Reinharda Heydricha do funkce zastupujícího říšského protektora.

Přednáška se uskutečnila ve středu 22. září v Oddělení pro vzdělávání a kulturu ŽMP.

Špalíček v Národním

V úterý 28. září se konalo v Národním divadle v rámci projektu Musica non grata představení Špalíček Bohuslava Martinů. Původní balet se zpěvy v koncertním provedení předvedl orchestr Národního divadla pod vedením Jaroslava Kyzlinka ve spolupráci s Kühnovým dětským sborem.

Marie Fajtová (soprán), Josef Moravec (tenor)

Špalíček je volným pásmem pohádek, lidových her a říkadél, které Bohuslav Martinů čerpal ze sbírek Karla Jaromíra Erbena, Boženy Němcové, lidových písní, dětských her a říkadél z venkovského prostředí.

Představení proběhlo s podporou Nadace Bohuslava Martinů a Velvyslanectví Spolkové republiky Německo v Praze. Zpěvná hudba jistě zněla v uších diváků a posluchačů ještě dlouho po skončení koncertu.

Zpráva Wetzlera a Vrby a také Petera Bebjaka

Slovensko-německo-český koprodukční film *Zpráva* natočený podle autobiografického románu Alfréda Wetzlera *Co Dante neviděl* jsme měli možnost konečně zhlédnout v předpremiéře 7. října v kině Pilotů v Praze. Dobrodružný

Peter Bebjak, režisér filmu

Noel Czuczor a Peter Ondrejčka

filmový příběh zachycuje slavný a hrdinský příběh o útěku dvou mladých židovských vězňů z koncentračního tábora v Osvětimi. Příběh o to dramatičtější, protože jde o příběh podle skutečné události. (*O filmu jsme již psali v listopadu 2020 v č. 102 našeho časopisu.*)

Detailní zpráva o existenci a fungování hrůzných továrny na smrt se dostala v červnu 1944 do rukou W. Churchilla a F. D. Roosevelta. Po válce byla využita v tzv. norimberském procesu.

Hlavní role ve filmu ztvárnili Noel Czuczor a Peter Ondrejčka ze Slovenska, v další větší roli diváci uvidí i českého herce Jana Nedbala, v menší pak Ondřeje Malého. Z Čech je i architekt snímku Petr Synek, koproducentem za Českou

Jan Nedbal

Florian Panzner

republiku pak Ondřej Zima. Ve filmu si zahrál také slavný britský herec John Hannah, ale i Christoph Bach nebo Florian Panzner či Lars Rudolph z Německa a řada polských herců.

„Autoři scénáře a režisér Peter Bebjak se rozhodli zpracovat tento unikátní příběh jako poselství především současné mladé generaci,“ říká Pavel Štingl, ředitel Památníku ticha.

Po promítání vystoupili v přibližně hodinové besedě Petr Bebjak, režisér filmu a Fedor Gál. Besedu moderoval Pavel Štingl.

Pavel Dias: Torzo – Vzpomínky pro budoucnost

Umělecko-průmyslové muzeum a Památník ticha přinesly do výstavní síně v Domě U Černé Matky Boží v Praze část výsledku víc než třicetileté práce významného dokumentárního fotografa Pavla Diase (1938 – 2021). Slavnostní vernisáž proběhla 12. října.

Pavel Dias víc jak tři desítky let objížděl někdejší koncentrační a vyhlazovací nacistické tábory a dokumentoval místa tragické minulosti dvacátého století. Jeho fotografický cyklus Torzo je nejen dokumentem, ale především významným mementem šoa.

Výstava představuje pouze část z více než pěti tisíc černobílých fotografií, které zůstaly v pozůstalosti významného českého fotografa. S většinou snímků se mohla veřejnost setkat vůbec poprvé, dosud nebyly veřejně prezentovány.

Pavel Dias: Osvětim 1975

Pavel Dias: Osvětim 1995

Musica non grata: Alexander Zemlinsky

Mezinárodní hudební a kulturní projekt Musica non grata je čtyřletý projekt Opery Národního divadla a Státní opery ve spolupráci s Velvyslanectvím SRN v Praze.

Závěrečným koncertem vyvrcholil hudební festival Zemlinsky 150 v neděli 10. října ve Státní opeře v Praze. Festival se uskutečnil na několika místech v Praze.

Na slavnostním koncertě zazněl ve světové premiéře především fragment z dosud neuvedené opery Malva. Zemlinsky ji napsal na motivy povídky Maxima Gorkého. Malvu pro tento účel hudebně upravil Antony Beaumont, muzikolog a odborník na Zemlinského dílo, a zazpívali sopránistka Jana Sibera, tenorista Josef Moravec a barytonista Jiří Hájek.

V první části koncertu ještě zazněla Svatební píseň pro kantora a smíšený sbor. Jako kantor vystoupil Michal Foršt. Dále byly v programu pro smíšený smyčcový sbor a orchestr skladby Důvěra v jaro a Tajemství.

Po přestávce vystoupili ještě sólisté Johanni van Oostrum (jihoafricko-nizozemská sopránistka), Michael Nagy (barytonista berlínské a frankfurtské opery) a Jiří Hájek (barytonista Opery Národního divadla).

Dirigent a skladatel Alexander Zemlinsky se narodil před 150 lety, v letech 1911–1927 působil v Praze jako šéf Opery Nového německého divadla a dovedl tuto scénu k mnoha mezinárodním úspěchům. Po nástupu Adolfa Hitlera k moci musel z Berlína, kde tehdy působil, uprchnout. Nejdřív do Vídně, později do USA.

Jana Sibera a Josef Moravec

*mistran, foto Serghei Gherciu
(Národní divadlo)*

Neokázalé, a přesto velmi důležité, tradiční položení květin na Novém židovském hřbitově

Text i foto Michal Stránský

V pátek 15. října se už tradičně šla delegace u kamene lodžských, aby položila květinu na památku těch, kteří odešli před 80 lety a už se zpět nevrátili.

Sešli jsme se o den dřív, za což nese vinu „kalendář“, neboť šestnáctého byla sobota, a to bychom

se na hřbitov nedostali. Položení květiny a tichá vzpomínka je už dlouholetou tradicí, kterou členové Terezínské iniciativy stále dodržují, a letos, kdy uplynulo 80 let od zahájení židovských transportů do Lodže a Terezína, je to dvojnásob důležité a žádoucí.

Po položení květin účastníci chvíli setrvali a Michal Stránský přítomným poděkoval za účast a všechny pozval na druhý den k pamětní desce na zdi dřívějšího Parkhotelu a na Bubnování v Bubnech, happening, který pořádá Památník ticha na nádraží v Bubnech.

Položení květin u pamětní desky na zdi hotelu v Holešovicích

M. Vidláková pověsila květinu na pamětní desku

Markus Klinger v rozhovoru s Annou Azari

V sobotu 16. října jsme se sešli u pamětní desky na zdi hotelu Mama Shelter (někdejšího Parkhotelu) a položili květiny, které vyjadřovaly vzpomínku a úctu všem, kdo odsud (z míst bývalého Radiotrhu), odcházeli na hrůznou cestu do neznáma.

Dnešní setkání bylo o to významnější, že se ho zúčastnili také JE Anna Azari, nová velvyslankyně Státu Izrael v Praze, a Markus Klinger, vedoucí kulturního oddělení Velvyslanectví Spolkové republiky Německo v Praze.

Na závěr komorního setkání krátce promluvil Michal Stránský. Ve stručném a improvizovaném projevu poděkoval všem za účast a přítomně pozval na nedaleké nádraží na Bubnování pro Bubny.

Manželé Azariovi

Bubnování pro Bubny v Bubnech

Bára Hrzánová a Pavel Štingl

Také letos 16. října připomněl Památník ticha svým už několik let konaným happeningem odjezd prvního židovského transportu do Lodže před 80 lety. Do konce války nastoupilo na tomto nádraží do vlaků 50 000 lidí, z nichž mnozí se už nikdy nevrátili.

Aby se nezapomnělo, aby mlčící většina nezastínila památku obětí

nacistických zločinů a aby nemohli v tichosti vstát následníci antisemitů a rasistů, bubnoval orchestr Tam Tam Batacuda pod vedením Miloše Vacíka. K jeho bubnování se velmi ochotně přidávali posluchači, kteří si předtím vyzvedli připravené improvizované bubny. Ty jim připravili studenti gymnázia Přírodní škola, kteří také zajišťovali pořadatelskou službu.

Sobotní podvečerní setkání moderovali Bára Hrzánová a Pavel Štingl, kteří neustále zdůrazňovali, že nejsou moderátoři. Přesto úspěšně provedli vystoupením účinkující, mezi nimiž byl také Jiří Stivín a jeho flétna.

Následoval slavnostní koncert v odjezdové hale nádraží, na němž zazpívali studenti Přírodního gymnázia pod vedením ředitele školy Františka Tichého.

Jiří Stivín

Zapívali zhudebněné básně, které v terezínském ghettu napsali jejich vrstevníci. Druhá část koncertu patřila Jiřímu Stivínovi, který za doprovodu klavíristy Roberta Huga přiblížil posluchačům

hudbu 30. let i improvizace díla J. S. Bacha. V třetí části koncertu předvedl Denis Szalbot, hudebník s Aspergerovým syndromem, na klavír skladbu

Different trains amerického skladatele Steva Reicha.

Text i foto:
Michal Stránský

Tam Tam Batacuda**Nádraží zdobí fotografie Pavla Diase****Studenti Přírodní školy**

Brundibár poražen

Michaela Vidláková

18. října 1991 jsme se v Terezíně po 46 letech zamlčování konečně dočkali otevření Památníku ghetta. Tehdy na slavnostním večeru věnovaném výročí 50 let od zahájení transportů mnoho někdejších terezínských vězňů dojatě naslouchalo (a chvilkami zpívalo s sebou) představení slavného Brundibára, premiérové inscenaci v podání skvělého Dismanova rozhlasového dětského souboru. Inspirací a rádcem jim tehdy byl jeden ze zakládajících členů Terezínské iniciativy – Jiří Vrba.

Přesně 30 let poté, 18. října 2021, zazněla tato opera v Praze na slavnostní inscenaci v pražské Novoměstské radnici. Opět u jejího provedení

stáli manželé Václav a Zdena Fléglovi, opět ji hrála část Dismanova souboru – nyní pod názvem Disman-Čáry-Um. Hudební doprovod zajistil orchestr Collegium Modern Prague Orchestra. Bohužel už u toho nebyl Jiří Vrba, ani někdejší představitelka kočky Ella Weissbergerová, ani častá průvodkyně dalšími inscenacemi Marta Kottová, chybělo ještě mnoho dalších. Jen dvě někdejší terezínské divačky, Helga Hošková-Weissová a Michaela Vidláková se mohly jako čestní hosté zúčastnit tohoto představení a zodpovědět několik otázek moderátorky.

Původně měla opera zaznít již v r. 2020 k výročí konce 2. světové války, proto dostala název „Brundibár poražen“. Nicméně vzhledem k pandemii došlo k přesunu na rok letošní, a tak její provedení spadá do rámce

vzpomínek na 80. výročí deportací. Vzpomínkovou oslavu na Novoměstské radnici umožnila vstřícnost starostky Prahy 2 paní Jany Černochové, pod jejíž záštitou se vše konalo a která představení osobně uvedla svým proslovem. Kromě Brundibára poté zazněly i verše jednoho z někdejších mladých členů Dismanova souboru, Ladislava Padiora, jednoho ze tří členů Dismanova souboru, kteří padli během Pražského povstání v květnu 1945. Posluchači dostali i malou brožurku vydanou MČ Praha 2 s historií Dismanova souboru, se stručnými životopisy a fotografiemi jeho významných osobností a také tvůrců Brundibára i těch pamětníků, kteří doprovázeli a pomáhali propagovat Brundibára u nás i ve světě.

Přejme tedy souboru i manželům Fléglovým mnoho úspěchů i nadále.

Vzpomínkový večer

Marta Malá, Nadační fond obětem holocaustu, foto Jindřich Buxbaum a Michal Stránský

Několik z šestnácti dětí – foto M. S.

T. Brod, M. Vidláková, P. Brod a V. Blodig – foto J. B.

Nadační fond obětem holocaustu a Český osvětimský výbor uspořádaly ve středu 27. října 2021 Vzpomínkový večer k 80. výročí založení terezínského ghetta v prostorách Židovské obce v Praze.

V úvodu večera vystoupily ředitelka fondu Marta Malá a členka předsednictva osvětimského výboru Dominika Weiss Hošková, obě uvítaly přítomné a představily své organizace.

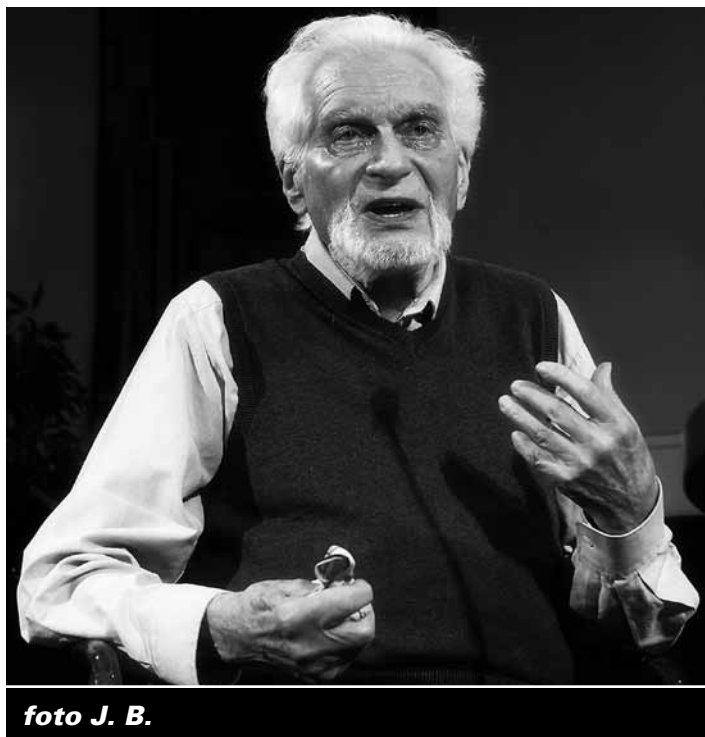
Následně vystoupil pěvecký sbor Lauderových škol pod vedením Heleny Ester Dívěcké se zhudebněnými básněmi, které napsaly děti vězněné v ghettu. Sbor měl početné zastoupení, zpívalo

šestnáct dětí. Jejich vystoupení je pro mě osobně vždy silným zážitkem, neboť mnohé jsou čtvrtou generací – pravnoučata terezínských vězňů. Dále proběhla hodinová diskuse pamětníků dr. Michaly Vidlákové a dr. Tomana Broda a historika Památníku Terezín doc. Vojtěcha Blodiga, moderovaná Petrem Brodem.

Dominika Weiss Hošková i Michala Vidláková recitovaly nezávisle na

sobě básně Otty Weisse, pradědečka Dominiky.

Večera se zúčastnily desítky hostů všech generací, včetně dalších pamětníků. Společně a důstojně jsme si v komunitě připomněli významné výročí a snad i splnili svůj cíl a přispěli k uchování paměti a oslovení dalších generací po šoa.

foto J. B.

foto J. B.

MÍŠA VIDLÁKOVÁ oslaví 30. prosince pětadesáté narozeniny. K tomuto životnímu jubileu jí srdečně blahopřejí nejen kolegové z předsednictva Terezínské iniciativy, ale jistě i řada ostatních. VŠECHNO NEJLEPŠÍ, PEVNÉ ZDRAVÍ A SPOUSTU ŽIVOTNÍ ENERGIE!

Setkání bývalých vězňů při příležitosti 80. výročí vzniku ghetta Terezín

Michal Stránský, foto Radim Nytl (Památník Terezín)

Ve čtvrtek 4. listopadu se v Terezíně sešla skupina bývalých vězňů terezínského ghetta a další hosté, aby si po 80 letech připomněli jeho vznik. A také proto, aby veřejnost nezapomněla, že něco takového ve 20. století existovalo ve střední Evropě. A aby se to, pokud možno, již nikdy neopakovalo.

Všechny účastníky přivítal v kinosále Muzea ghetta Jan Roubínek, ředitel Památníku. Po jeho projevu vystoupili na pódiu Dominika a Jiří Hoškovi s violoncelly a po třech působivých skladbách přišly na pódium za nimi i čtyři děti Dominiky a zazpívaly terezínskou hymnu. Vystoupení obou hudebníků a zejména dětí bylo dojemné.

Pak už zazněly projevy Michala Stránského, předsedy TI, Daniela Sheka, zástupce Beit Terezin, Vlastislava Ourody, náměstka ministra kultury ČR, a René Tomáška, starosty Terezína.

Potom se sál ztemnil a následovala projekce filmu Miloše Zvěřiny Terezínské stíny.

Po filmu pokračoval program projevy pamětníků Michaely Vidlákové, Helgy Hoškové a z filmového plátna Mordechaje Livniho a Dity Krausové z Izraele.

V publiku byli i vzácní hosté – velvyslankyně Státu Izrael, velvyslanec SRN a chargé d'affaires USA.

Po krátké přestávce následovalo představení Brundibára v podání souboru Disman-Čáry-Um.

Některé projevy, které zazněly na zdařilém setkání, zveřejňujeme.

Projev Michala Stránského, předsedy Terezínské iniciativy:

Jsem, jak konečně na vlastní oči vidíte, mladý chlapec. Mladý chlapec proto, že jsem se – naštěstí – narodil po válce, a tudíž na vlastní kůži nezažil a neprožil to, co mnozí z vás tady v publiku. Jsem jeden z tzv. druhé generace Terezínské iniciativy, sdružení bývalých vězňů terezínského ghetta a dalších koncentračních táborů a jejich potomků.

Pomalou dochází k tomu, co už před třiceti lety mnozí předpovídali, a kdo ne, tak alespoň tušil, že jednou dojde k jakési obměně generací, kdy budou v předsednictvu převažovat synové a dcery těch, kteří šoa zažili na vlastní kůži. Zdá se, že tento čas už nastal. Dnes pracuje v předsednictvu víc členů tzv. druhé generace.

Nedávno se kdosi posměšně o práci předsednictva Terezínské iniciativy vyjádřil, že jsme pouhými „kladeči věnců a květin“. Kladení věnců a květin, třebaže to zdaleka není jediné, čemu se

věnujeme, je nesmírně důležité. Jde totiž o nenahraditelnou symboliku. Kdo jiný než my, tzv. druhá a snad i další generace, budou v budoucnu připomínat ty, kteří odešli přes Lodž a přes Terezín do dalších koncentračních táborů a z této cesty se již nikdy nevrátili.

Terezínské iniciativě rád sloužím už víc jak čtvrt století. Sloužím především z úcty k rodičům a dalším příbuzným, které jsem ani nepoznal, a na jejich památku. A také proto, že nechci, aby se na tragický osud židů zapomnělo, i když vím, že se zapomene.

Nechci však, aby to bylo příliš brzy.

Při podobných příležitostech, jako je ta dnešní, by měli především mluvit pamětníci. Já jím nejsem, ale přečtu vám teď několik vzpomínek mého táty. Jsem rád, že je pro nás sepsal. Pro bráčku a pro mě. A taky pro naše děti.

Cítuji střípky z mozaiky jeho vzpomínek:

„V prosinci 1941 jsem byl zařazen do transportu do Terezína. Byl to druhý transport, tzv. Aufbaukomando II, ve kterém bylo tisíc mladých mužů. O týden dříve již odjel první transport s 342 muži. Několik dní před odjezdem Aufbaukomanda II do Terezína jsme strávili ve Veletržním paláci, kde jsme spali na slavnících na studené betonové podlaze. Přišel za námi představitel Židovské obce a řekl nám: „Vás 1000 a 342 těch, kteří odjeli už před týdnem, jste pionýři, kteří jako první opouštíte svůj domov. Vaším úkolem bude přeměnit Terezín v ghetto pro Židy jak z protektorátu, tak ze zbytku Evropy.“

„Když jsem byl už v Terezíně pár dní, přijel do kasáren, ve kterých jsem bydlel, vůz naložený pytli s moukou. S tímto nákladním autem přijel také esesácký důstojník. Měl v ruce krátký bičik na koně. Když vypravuji o tom turistům v Terezíně, tak vždycky říkám, že existuje řada výukových metod. Jedna taková metoda, která je velice nepřijemná, ale zároveň účinná, je metoda biče.“

Potravinu se skladovaly v prvním patře. Každý jsme si naložili na ramena 50kilový pytel mouky. Nikdo z nás předtím neměl takovou váhu na ramenou. Do toho prvního patra se muselo vyjít po schodech. Důstojník nás nutil nikoliv po těch schodech jít, ale po těch schodech běhat. A užíval bičiku. S tím bičíkem se to člověk naučí velice rychle. Velice rychle jsme se naučili určitým trhnutím ramene umístit pytel na správné místo. Tohle to všechno jsme se metodou biče naučili.“

„Další příběh, který mně utkvěl v paměti, se stal na začátku roku 1942. Šestnáct vězňů se snažilo poslat dopisy svým příbuzným nebo rodinám v Praze. Mezi nimi byl i 32letý lékař z Prahy, dr. Jaroslav Stránský. Jméno Stránský je poměrně běžné české příjmení. Tehdy nás v Terezíně bylo pět tohoto jména. Jednoho dne esesáci shromáždili všechny muže tohoto jména před šibenici u hradebního příkopu. Vyzvali nás, aby se přiznal ten, který přes výslovný zákaz poslal dopis. Pokud se viník nepřizná, budou všichni toho jména pověšeni.“

„Viník“, lékař Jaroslav Stránský, se přiznal. Nás ostatní pustili zpět do ghetta. Popravěním byl pozdější kápo v Birkenau, hrbáč Fischer. Byl to velice sadistický a krutý člověk. Prý se přihlásil dobrovolně k vykonání popravu v Terezíně, byl nakonec Fischer jedním z těch, kteří zahynuli v plynu v Birkenau v noci z 8. na 9. března 1944.

O této tragické události, které jsem musel být přítomen, jsem se nikdy své ženě nezmínil.

Nemohu si vysvětlit skutečnost, jak je možné, že v nočních můrách mě děsí zážitky z té doby méně drastické, a ne tato hrůzná událost.“

„V Terezíně jsme měli židovskou svatbu, civilní nebyla možná. Byl jsem zařazen do prosincového transportu v roce 1943. Se zařazenými do transportu na Východ se mohli dobrovolně přihlašovat pouze nejbližší příbuzní. Proto jsme se vzali, a má žena a její matka odjely se mnou dobrovolně do Osvětimi. Nevěděli jsme ovšem, že cílem je Osvětim, a neměli jsme ponětí, že jde o největší vyhlazovací tábor.“

Svatební noc jsme strávili v takzvané šlojsce uprostřed dva a půl tisíce nešťastníků čekajících stejně jako my na odjezd.

Seděli jsme na kufrech a drželi se chvíli za ruce a chvíli za ramena a naproti nám seděl náš přítel a svatební svědek Polda. Předčítal nám ze Švejka části, líčící odjezd na frontu.

Čtu-li v literatuře o svatební noci jako o události líčené na široké škále, klenoucí se od vrcholného zážitku tělesného a duševního splynutí dvou milujících se bytostí až po vznik celoživotního traumatu, nezbyvá mi než se pousmát neznalosti a naivitě autorů.

Z vlastní zkušenosti vím, že žádná svatební noc neexistuje.“

Děkuji vám všem za pozornost a přeji příští setkání bez roušek a respirátorů.

Projev zástupce Beit Terezin Daniela Sheka, předsedy správní rady:

Na návštěvě Terezína jsem teď teprve podruhé. Poprvé jsem tu byl před dvaceti lety se svou matkou, manželkou a dvěma syny.

Přesto však pravdou je, že jsem se nějakým způsobem narodil s Terezínem jako nedílnou součástí mého života. Oba moji zesnulí rodiče zde strávili mnoho měsíců. Moje matka Alisa Shek-Ehrmannová tady zůstala až do osvobození ghetta, můj otec Zeev Shek prošel několika tábory, až byl nakonec – na poslední chvíli – osvobozen v Auschwitz-Birkenau.

A oba o svých zážitcích vyprávěli. Terezín nikdy nebyl tématem tabu, jak se často v rodinách přeživších stávalo. Samozřejmě nám asi neřekli všechno o tom, co se jim za války přihodilo, ale mluvili o tom otevřeně a byli vděční, že nakonec žijí a mohou uskutečnit svůj sen emigrovat do Palestiny a podílet se na vzniku Státu Izrael. Přežili a přežila i jejich láska k životu.

Můj otec byl posedlý dokumentováním toho, co se v ghettu dělo, jako by už předvídal, že se to nacisté pokusí utulat a svět odmítne jejich zvěrstvům uvěřit. Sbíral každý střípek informací, a když byl poslán do transportu dál, pověřil mou matku, sedmnáctiletou dívku, aby v tom pokračovala. Udělala to a ještě víc: vedla si deník, v němž zaznamenala poslední měsíce v ghettu řečí, která byla faktograficky věrohodná a emocionálně dojemná. Jako nadaná umělkyně také kreslila a malovala. V posledních letech jsme deník

a výtvarné práce vydali v hebrejštině a němčině a doufáme, že tak učiníme i v dalších jazycích. Věříme, že je to cenný nástroj pro připomínání a vzdělávání.

Po válce pokračovali ve shromažďování dokumentů a jejich předávání do bezpečných, spolehlivých rukou, zde i v Izraeli. Také díky nim se podařilo zachránit velkou část dokumentace o Terezíně.

Není tedy divu, že patřili k iniciátorům a zakladatelům Beit Terezin, památníku terezínského ghetta, který se nachází v kibucu Giv'at Chajim ve středním Izraeli.

Nechtěli, aby byl jen archivem a památníkem. Chtěli, aby toto místo bylo živé, aby neslo dál tu jedinečnou víru vězňů terezínského ghetta, že lidský duch může přežít i v těch nejtěžších fyzických podmínkách.

A právě tím se muzeum skutečně stalo. Samozřejmě je místem vzpomínky, ale také místem poznání, tvořivosti a krásy.

Nyní je úkolem nás, druhé a třetí generace, předávat dál svědectví přeživších, kteří již mezi námi nejsou, a najít způsob, jak vyprávět jedinečný příběh Terezína dalším generacím. Těším se, že se to i ve spolupráci s vámi podaří.

Projev ministra kultury Lubomíra Zaorálka přednesl jeho náměstek pro řízení sekce kulturního dědictví a příspěvkových organizací Vlastislav Ouroda:

„Holocaust náleží k takovému druhu zkušenosti, u níž je jedinec nakonec odsouzen k mlčení. I ta nejlepší možná odpověď se zdá být triviální,“ řekl izraelský spisovatel Aharon Appelfeld. Těžko se o něm mluví i dnes. Ne snad, že by už neexistovaly pokusy porobit či vymazat nějaký národ či etnickou skupinu. Ovšem nacistická mašinerie byla ve své obludnosti a celistvosti originální a zkušenost s ní je obtížně přenositelná. Proto také občas zaznívá bagatelizace utrpení v terezínském ghettu. Nešlo o samosprávný privilegovaný prostor. Je pravda, že obyvatelé se snažili žít, jak se dalo. Časem se nacisté museli smířit i s tím, že se v ghettu přednášelo, hrálo divadlo i kabaret,

vznikala literární, výtvarná či hudební díla – jako populární dětská opera Brundibár, na níž se dnes také dostane.

Nepodléhejme ale iluzím. Mnohé o tom, jak temným a bezútěšným místem ghetto bylo, vypráví už jen to, že na místě, kde kdysi v rámci vojenské posádky žilo na 7000 lidí, byli nacisté s to umístit až 60 tisíc lidí. Počítalo se s tím, že pro mnohé to bude konečná. Vězni umírali na nemoci, nelidské zacházení, stísněné a nedůstojné podmínky i stáří. Potkalo to každého čtvrtého vězně. V září 1942 například umřelo v průměru denně 127 lidí. Z ghetta navíc byl kousek do Malé pevnosti, která sloužila jako věznice gestapa, nemluvě o pověstných deportacích do Osvětimi. Ocitnout se v Terezíně znamenalo balancovat na hranici života a smrti. Jak vzpomínala jedna z přeživších paní Eva Roubíčková: „Šeptala se spousta neuvěřitelných věcí – jak pesimistických, tak i optimistických. Nikdo nevěděl, čemu má věřit.“

Je to divné, ale ani my dnes, po osmdesáti letech, často nevíme, čemu věřit, čemu ne, co je pravda, co lež, co informace, co dezinformace. Sociální sítě zrychlují náš život a v tom kvalitě se daří také těm, kteří překrucují minulost i současnost. Popíráním holocaustu počinaje a stesky na domnělý útlak konkrétních skupin konče. Stačí si přečíst stesky na proticovidová opatření nebo očkování. S právem na život či obecně s lidskými právy leckdy žonglují osoby, jež myslí jen na sebe, nikoli na druhé, a jež nemají ani potuchy o strastech někdejších spoluobčanů trpících v koncentračních, internačních či pracovních táborech. Naopak ti, kteří jimi prošli, se později stali živými pochodněmi humanismu.

Terezínské ghetto pro mne vždy bylo symbolem touhy žít a potýkat se s krutým osudem.

Hluboký smysl mají i jeho oběti. Na straně jedné úsilí vyhladit či aspoň uklidit nepohodlné, na straně druhé vůle nepoddat se, vytrvat a podat cenná svědectví. Naslouchejme jim, a to i v podání pamětníků, kteří jsou tu dnes s námi, a buďme ostražití před těmi, kteří jejich utrpení zlehčují. Zvláště když oslabená a krizemi zkoušená společnost je dvojnásob zranitelná.

Michaela Vidláková, bývalá vězeňkyně Terezína:

Říká se, že historie začíná tehdy, až poslední pamětníci té doby odejdou. Ještě tu jsme, pamětníci šoa – a už před mnoha lety se vyrojili pseudohistorici, kteří tu historii zcela popírají, a i teď se vynořují podivní historici, kteří se snaží tu historii překroutit podle svých představ a premis, třeba jako v knize o terezínském ghettu, která nedávno vyšla v Anglii a vyjde prý teď i u nás. Těžko je přesvědčit o pravdě. Ovšem vás, kteří jste se tu dnes sešli ke vzpomínce na 80. výročí hromadných deportací, nemusím o ničem přesvědčovat. Vy

víte... Nemusím vám připomínat, co se stalo. Stejně nezapomenete. A tak se soustředím jen na dvě otázky, o jejichž zodpovězení jsem byla požádána:

1/Jak vnímám s odstupem času svou zkušenost z období šoa:

Na jedné straně samozřejmě jako strašlivou tragédii – ne jenom mou osobní, i když tu ovšem také – tu ztrátu příbuzných, zvláště prarodičů a strýčka, kamarádů nikdy nic nenahradí. Ale hlavně jako tragédii židovskou – prakticky zlikvidovaný zdroj staleté evropské židovské kultury, tradic, filozofie i humoru – a také jako tragédii pro veškeré lidstvo – tolik zmařených talentů, vědců, umělců, vynálezců, myslitelů, nejen těch povražděných, ale i těch, kteří se z nich již nikdy nemohou narodit – tu vraždu budoucích generací. Také tohle už nikdy nelze nahradit.

Nicméně, když to vezmu zcela osobně, pak asi díky tomu, že jsem nezažila tu skutečnou hrůzu Osvětami a dalších koncentráků a že mi zůstali naživu oba rodiče, si uvědomuji – ovšem až zpětně – že na druhé straně mi žít v té době přineslo i některá pozitiva: určitým způsobem mě to formovalo pro další život. Mnohému jsem se naučila, vytvořila si stupnici hodnot a priorit. Za hodně vděčím rodičům: nepanikařili, dokázali mi mnohé vysvětlit, na mnohé mě připravit. Sami od mládí členy sionistického skautingu mě vychovávali ve stejném duchu.

Jak a čemu jsem se např. naučila? Budu zcela konkrétní a zmíním jen některé podstatné momenty:

Jak se utahoval šroub protizidovských opatření, bylo toho stále míň, co jsme měli a co jsme směli, ale pořád jsme se s tím dokázali vyrovnat, *přizpůsobit se realitě*, uskrovnit se, pořád se dalo nějak žít. Hlavně, že ještě nejde přímo o život.

Potom balení věcí do transportu – to znamenalo umět vybrat jen to důležité, *myslet dopředu*, co a jak by mohlo být. Mít to nejpotřebnější u sebe nebo aspoň pohotově, myslet na nějakou rezervu – to vše vyžadovalo značnou prozíravost.

Příchod do Terezína a do Kinderheimu – jako 6leté dítě jsem poprvé oddělena od rodičů – ale naučila jsem se *žít v kolektivu*. Nefňukat. Být samostatná a zodpovědná. Poznala jsem potřebu, ale i účelnost toho, někam patřit, ať už k partě nebo k pospolitosti. Poznala jsem *hodnotu kamarádství* – ale i to, že když člověk chce mít kamarády, tak musí umět sám být kamarád. Jediněc získává oporu v ostatních – ale i on sám je oporou jiným. Ve hře i v životě.

V Terezíně bylo často třeba nahradit nedosažitelné něčím dosažitelným, učil tedy i umění *improvizace*. A ještě jedno bylo zapotřebí: *nedat se ochromit strachem*. Snažit se jednat. Poznala jsem i na osudu naší rodiny, jaká maličkost někdy může rozhodnout o přežití.

Jednu věc jsem chápala i jako dítě – *naději*, kterou dodávala ta kouzelná formule „Až bude po válce...“

2/ Jak tedy ta zkušenost ovlivnila můj další život:

Shrnula bych to do několika bodů:

Vím, jak málo člověk skutečně nezbytně k životu potřebuje. I teď, kdy mám všeho dostatek, snažím se neplýtvat, uvědomuji si hodnotu jídla a věcí – dodnes nezhodím nic, co lze nějak použít, opravit.

Zkouším domýšlet, co se za dané situace může stát, zvažovat případné lepší i horší alternativy a předjímat možná řešení, prostě být připraven. Jak ostatně velí i skautské heslo.

Moc a moc pro mne znamená rodina, kamarádi, známí, pospolitost. Potřebuji někam patřit, s něčím se identifikovat. A nejen patřit, ale pokud možno být i něčím užitečná.

Myslím, že se mi daří neztrácet optimismus, humor, na něco se těšit, umět se radovat i z maličkostí, a když to aspoň trochu jde, ve všem hledat i nějakou výhodu. (Jako v Terezíně při spaní na půdě, kde byla zima, průvan, ale aspoň se tam nedržely štenice.)

A skutečně vysoce si cením svobody a míru.

To, že jsem přežila, beru jako závazek trvale usilovat, aby se na šoa nezapomnělo. A hlavně, aby se to již neopakovalo.

Helga Weiss-Hošková, někdejší vězenkyně Terezína a dalších koncentračních táborů:

Jsem z nejmladších a posledních přeživších bývalých terezínských dětí. Po válce jsem si kladla otázku: „Proč právě já jsem přežila?“ Někdo přežít musel, aby podal svědectví. Do Terezína jsem přijela jedním z prvních transportů 10. prosince 1941, měsíc po mých dvanáctých narozeninách. Do svého padesátikilového zavazadla jsem si přibalila pastelky a krabičku vodových barev. Tatínek mi tehdy řekl: „Maluj, co vidíš.“ V Terezíně jsem byla téměř tři roky, namalovala jsem přes sto obrázků líčících každodenní život v ghettu. Dospělí malíři byli nařčeni ze lži-propagandy. Zaplatili své kresby životem. Nikdo tehdy v dívčím domově L410, kde jsem bydlela, takové kresby nehledal. Když jsem byla na podzim 1944 deportována na východ, kresby jsem s sebou nevezala. Předala jsem je strýci, který je v kasárnách zazdil a tím zachránil. Byly vydány v Německu s českým, německým a anglickým textem pod názvem „Zeichne was Du siest“. Dnes jsou známy a využívány společně s mým deníkem po celém světě v publikacích o holocaustu. Prošla jsem Terezínem, Osvětím, pracovním táborem ve Freibergu. Osvobozena jsem byla v Mauthausenu americkou

armádou. Po válce jsem se vrátila do Prahy s maminkou, tatínek nepřežil. Dohonila jsem ztracená školní léta, vystudovala jsem Vysokou umělecko-průmyslovou školu. Do své tvorby jsem vkládala pocity z holocaustu a války. Vybízela jsem diváka k zamyšlení. Díla přežívají své autory. Snad mé obrazy budou hovořit i potom, až tady nebudu. O holocaustu se dlouho

nemluvalo. Nikoho to nezajímalo. Posléze pseudohistorikové tvrdili, že se nic nestalo, že jsme si všechno vymysleli. To jsme již mlčet nemohli. Začali jsme chodit do škol, přednášet studentům. Když vyprávím, vidím ty události živě před sebou. Rozrušuje a unavuje mě to. Můj syn se mě před odchodem pokaždé snaží zadržet doma. Komentuje to: „Už zase jdeš do

transportu?“ S úzkostí a zděšením sleduji televizní zprávy. Vraždy, atentáty, utrpení, opuštěné hladové děti. Připomínám si verše, které mi kdysi tatínek napsal do památníčku:

*„Snad bude i hůř a snad zas líp
v tom světě tak nelidsky štváném.
My dejme si pouze pevný slib
Být lidmi že nepřestanem.“*

Brundibár opět poražen, tentokrát ve Stavovském

Věčná naděje je krásný název pro nadační fond, který byl založen v roce 2017 s cílem zachovat a dále rozvíjet unikátní hudební odkaz tvůrců, kteří působili v první polovině 20. století a byli násilně umlčeni událostmi druhé světové války. Jednou z hlavních činností fondu je pořádání festivalu, jehož základ tvoří opomíjená díla umělců Terezína, autorů jako byl Viktor Ullmann, Gideon Klein, Hans Krása, Pavel Haas a jiných, která vznikala v podmínkách koncentračních táborů druhé světové války a zůstávají stále nedocenená.

Zakladatelem festivalu byl pan Jiří Polák, jehož tatínek Erik prožil dva roky v Terezíně, a který bohužel uprostřed letošního ročníku festivalu, dne 1. 11. 2021 zemřel. V roce 2020 se vedení nadačního fondu ujala manželka pana Poláka, paní dr. Martina Jankovská, která s novým týmem začala plánovat 3. ročník festivalu. Podařilo se navázat úzkou spoluprací se čtyřletým projektem *Musica non grata*, financovaným Velvyslanectvím Spolkové republiky Německo v Praze. Ten se soustřeďuje na umění, které bylo v určitých etapách zakázané, nechtěné. Byly naplánovány krásné společné projekty, bohužel kvůli nákaze Covid 19 byl loňský festival zrušen a velká část dramaturgie pak posunuta na říjen – listopad roku 2021.

V rámci letošního festivalu jsme tak společně mohli dne 7. listopadu

na prknech Stavovského divadla zažít dětskou operu *Brundibár* od Hanse Krásy, která byla tolikrát hrána právě v Terezíně. Dětským návštěvníkům i jejich rodičům Eva Hazdrová-Kopecká sdělila mnoho informací o opeře, o samotném skladateli i tragické době, ve které byla opera uváděna, při čemž představila i dvě přítomné pamětnice terezínského *Brundibára*, Annu Hyndrákovou a Michaelu Vidlákovou. Ta potom několika slovy

zmínila, co jí opera dodnes připomíná.

Vlastní představení pak ve výborném podání Dětské opery Praha, pod vedením paní Markové, členů orchestru Národního divadla a pod taktovkou Jana Chalupeckého, vtáhlo plně hlediště divadla do samotného děje příběhu.

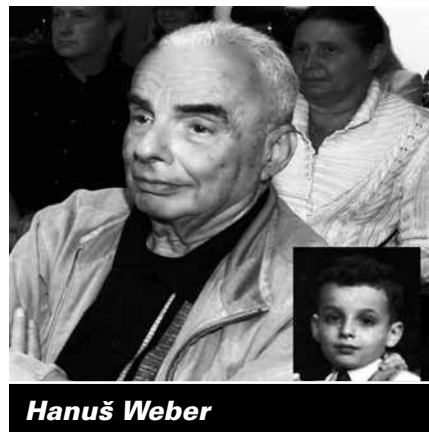
**Irma Mrázková,
foto Serghei Gherciu
(Národní divadlo)**

Zemřel Hanuš Weber

Dne 14. září 2021 zemřel ve věku 90 let ve Stockholmu Hanuš Weber, syn Ilse Weberové, spisovatelky, básničky a ošetřovatelky terezínských dětí.

Hanuš se narodil v Ostravě-Vítkovicích, a měl to štěstí, že díky Nicholasi Wintonovi odjel dětským transportem do Anglie a odtamtud později do Švédska. Jeho rodiče a mladší bratr Tomáš byli deportováni do Terezína, kde matka pracovala jako ošetřovatelka malých dětí. Když byl otec rodiny Willi Weber na podzim 1944 zařazen do transportu, přihlásila se dobrovolně také a se svým mladším synem Tomášem byla zavražděna v Osvětimi. V Terezíně napsala soubor působivých básní, které se v úkrytu dochovaly.

Hanuš Weber

Willi Weber přežil Osvětim a vrátil se do Prahy. Tam se ze Švédska vrátil i 14letý Hanuš. Později se oženil se švédskou

letuškou Evou a odjel s ní do Švédska. Jejich syn dostal po Hanušově zavražděném bratrovi jméno Tommy. Tommy žije v USA, s manželkou Vanessou mají dceru Lilian (Lilian byla přítelkyně Ilse). Na závěr Hanušova života, v květnu letošního roku, se jim narodil ještě Nicholas, který byl pojmenován po Hanušově zachránci.

Libuše Salomonovičová

Ilse Weberová o odjezdu malého Hanuše napsala v Terezíně velice dojemnou báseň:

Dopis mému dítěti

Můj milý hochu, dnes před třemi lety
Odjížděl's do světa tak zcela sám a sám.
Ještě tě vidím v Praze na nádraží,
jak uplakaný, plný nejistoty
svou hnědovlasou kudrnatou hlavu
z vagónu ke mně skláníš a jak prosíš:
maminko, nech mne přece u sebe!
Tak tvrdé, bezcitné ti připadalo
to, že tě v osmi letech nechám odjet,
tak malého, tak křehkého.
A když jsme bez tebe pak odcházeli domů,
já myslela, že srdce se mi smutkem rozskočí.
Věř, častokrát jsem pro to plakala,
a přitom jsem však ráda, že tu nejsi.

Ta cizí paní, která si tě vzala,
určitě musí přijít do nebe.
Svým každým dechem žehnávám jí v duchu.
I kdybys ji měl sebevíce rád,
ještě to nikdy nemůže být dost.

Ilse Weberová s dětmi

Tak pošmourno je
všude kolem nás,
všechno nám sebrali,
nezbylo nám už nic:
ne dům, ne domov, ani
vlastní kout,
nic z toho, co nám bylo
kdysi drahé,
i ten tvůj vláček, bratříčkův koník houpací, ba ani jméno už nám nenechali.

Jak označený dobytek se táhnem' ulicemi,
na krku s číslem. A ani to by tolik nevadilo,
jen kdybys s tátou mohla bydlet spolu.
Ani ten maličký tu nesmí zůstat se mnou.

Tak osamělá nebyla jsem nikdy.
Tomu bys ještě sotva porozuměl –
vždyť nás je tady v jedné cimře tolik,
tak tísníme se tělo na tělo,
že každý vnímá smutek i těch druhých,
a přitom bolestně svou osamělost cítí.

Můj chlapče, co ty, zdrav jsi, učíš se?
Teď asi nikdo písni neuspí tě.
Víš, někdy v noci skoro mívám pocit,
jako bys ležel zase vedle mne.
Pomysli jen, až jednou se zas sejdem',
tak už si nebudeme ani rozumět,
ty ve Švédsku němčinu zapomeš
a já přec vůbec švédsky neumím!
Bude to komické! Ach, kéž by to už bylo –
najednou budu mít už velikého syna!

A ještě si rád hráváš s vojáčky cínovými?
Já ve skutečných kasárnách tu bydlím,
zdi mají temné, velké šeré sály.
Slunce sem nezasvítí, strom se nezelená.
Jsem sestrou u nemocných dětí –
a je to hezké pomáhat a tišit.
Jak často u nich probdím celé noci –
jen slabá lampa v sálu mi tu svítí.
Já sedím tady, střežím jejich klid –
a v každém dítěti vždy vidím kousek tebe.
Leckterá myšlenka pak zaletí i k tobě
A přece jsem tak ráda, že tu nejsi!
Ač právě tím jsem přišla o své štěstí,
tolik hezkého mi život stihl sebrat.

Ač je to těžké, přec to snáším ráda,
vždyť ti je ušetřeno tolik oškřivenosti.
A ráda snesu tisícera muka,
kdybys tím mohla vykoupit tvé štěstí.
Teď už je pozdě, půjdu taky spát.
Jen na okamžik moci tě tak spatřit!
Tak ale mohu jenom psát ti psaní,
jsou plná touhy – ale nikdy neodejdou...

(Jde o pracovní a doslovný překlad básně.)

Když je třeba pomoci

*Michaela Vidláková,
foto Památník Terezín*

Byla jsem 7. 9. 2021 dopoledne v synagoze a těšila se, až troubení šofaru ohlásí začátek Nového roku 5782. Nedočkala jsem se. Modlení se nějak protáhlo a na mne u synagogy už čekalo auto, které mne a Jiřího Poláka mělo odvézt do Terezína, abychom, jak jsme přislíbili, včas dorazili na slavnostní vyhlášení vítězů literární a výtvarné soutěže Hany Greenfieldové, každoročně pořádané Památníkem Terezín. Naším úkolem bylo jednak předávat vítězům zvláštní cenu Erika Poláka, otce Jiřího, a já jsem ještě přislíbila jako bývalý nedobrovolný „obyvatel“ Terezína pronést proslov za Terezínskou iniciativu.

Zadané téma znělo „*Když je třeba pomoci*“. Anotace tématu vysvětlovala návaznost na Terezín: *Na konci druhé světové války přijížděly do Terezína transporty se zuboženými vězni nacisty evakuovaných koncentračních táborů. Řada z nich byla nakažena smrtelným skvrnitým tyfem, jenž v Terezíně přerostl v epidemii. Do boje s ní se pustili nejen vězni terezínského ghetta a vězňice gestapa v Malé pevnosti, ale i zdravotníci České pomocné akce, sovětské armády a dobrovolníci z blízkého i vzdáleného okolí. Byla pomoc z řad dobrovolníků něčím přirozeným, nebo měla jiné příčiny? Co by Vás vedlo k podání pomocné ruky? Zamyslete se nad výše uvedenými otázkami a své názory promítněte do výtvarné či literární práce. Můžete si samozřejmě položit i otázky vlastní, které se také s vyhlášeným tématem úzce pojí. Při zpracování Vám ponecháváme možnost volby jakékoliv umělecké formy a techniky.*

V kinosále Muzea ghetta seděli pozvaní vítězové soutěže s doprovodem rodičů či učitelů a také zástupce Ústeckého kraje, ředitel a pracovníci vzdělávacího odd. PT, členky poroty.

**Jan Roubínek, ředitel
Památníku Terezín**

Michaela Vidláková

Pravda, žáků a studentů nepřijelo letos tolik, jako v minulých letech, ale přece jen část se jich do Terezína vypravila i z větší vzdálenosti. Po přivítání přítomných a úvodních proslovech jsem přišla tedy na řadu i já. Zadané téma se mi velice líbilo, navazovalo úzce na Terezín, ale aktuální je v lidském životě neustále. Neumím pronášet oficiální proslovy, raději vždy něco vyprávím. A tak jsem přítomným vítězům a jejich doprovodu vyprávěla, jak jsem sama jako osmiletá prožívala příjezd onoho transportu, jakou hrůzu ve mně vyvolal pohled na ty lidské trosky, kterým terezínští vězňové pomáhali ven z dobytých vagonů a podpírali či vlekli je do brány kasáren. Vzpomněla jsem na obětavé české zdravotníky i dobrovolníky z terezínského okolí, kteří přišli pomoci starat se o nemocné se skvrnitým tyfem, z nichž někteří za to zaplatili i vlastním životem. Vyprávěla jsem o tom, co znamenalo kamarádství v koncentráku, kolikrát obětavá kamarádská pomoc zachránila vězni život, jaký význam tam měla parafráze na známé heslo „Žít a nechat žít“ v jeho obměně „Přežít a pomáhat přežít!“ A kolik obětavých lidí, zdravotníků i ostatních nesobecky pomáhalo v době nedávné, když vrcholilo řádění

pandemie. Uvedla jsem i několik příkladů, kdy v každodenním životě mně někdo pomohl, a že to mne zavazuje, abych zas já pomáhala jiným, že tomu říkám „štafeta dobrých skutků“. A že i jim přeji, pokud to budou někdy potřebovat, aby se vždy našel někdo, kdo by jim tu pomocnou ruku podal, ale aby ani oni nezapomínali na to pomáhat jiným, protože to právě dělá člověka člověkem.

Pak došlo na rozdělení cen. Odměňovány byly jednak literární práce, jejichž krátké anotace přečetl vedoucí vzdělávacího oddělení Mgr. Špringl, jednak byly promítnuty oceněné práce výtvarné, vše vždy rozděleno do 3 věkových kategorií. Cena Erika Poláka, udělovaná na památku bývalého vězně a posléze významného historika v Památníku Terezín, byla v každé věkové kategorii jedna a dotuje ji Terezínská iniciativa.

Po předání cen následovalo malé občerstvení. Několik účastníků požádalo, jestli by se se mnou směli vyfotit, a tak jsem se zas na oplátku zeptala, jak to u nich proběhlo a co je motivovalo se do soutěže přihlásit. Jestli to třeba dostali ve třídě za úkol, jestli to mělo vliv na známkování apod. Přislíbila jsem, že odpověď je zcela anonymní, že mne to skutečně zajímá. Že prý to bylo zcela dobrovolné, soutěže se zúčastnili v návaznosti na návštěvu školy v PT. Jedna dívka řekla, že její pradědeček byl v Terezíně a že o to víc ji to zaujalo. Druhá odpověděla, že se i před tím zajímala o historii té doby, kterou jí návštěva Terezína ještě více přiblížila. Jako součást povinné školní činnosti to neuváděl nikdo, kromě 2 učitelů, které vyučují na 1. stupni ZŠ na Ostravsku romskou třídu. Svým žákům (8–10 let) o tom vyprávěly a pak je vybědly, aby se pokusili vyjádřit kresbou své pocity a představy. Přesto, že se jejich žáci prý nepřilíš valně učí, téma je ale velice zaujalo, vnímají citlivě, a vznikly tak zajímavé kresby, z nichž nejlepší tři přihlásily do soutěže – a všechny ve své věkové kategorii sklidily první ceny.

V průběhu roku budeme opět soutěžní práce v časopise TI zveřejňovat a věříme, že i naše čtenáře práce mladých zaujmou a osloví.

Studentské literární a výtvarné práce oceněné v soutěži Památníku Tereziín na téma: Když je třeba pomoci

Proč bychom jim nepomohli?

Tereza Píšková, 14 let, ZŠ Plešivec (1. kategorie, 2. místo)

Přitiskla jsem si cigaretu k puse a zhluboka se nadechla. Z úst mi vyšel obláček dýmu. Potřebovala jsem chvíli klidu od toho všeho. Je konec války, a přesto je tu mnoho lidí zavřeno, někteří z donucení a jiní, jako třeba já, dobrovolně, a to všechno kvůli jedné jedině věci: skvrnitému tyfu.

Kouknu se na hodinky, abych zjistila, kolik mi zbývá času na přestávku. Nic moc. Cigaretu típnu o podrážku boty a vrátím se zpátky do budovy. První mě do nosu praští silná vůně dezinfekce. Nesnáším to. Procházím dlouhou chodbou a všechny oči jsou upřené na mě. Oči plné utrpení, čekání a zároveň naděje. Koukají na mě jako bych nesla dobré zprávy, já ale žádné nemám. Jedna dívka zvedne hlavu a řekne: „Dobrý den.“

Překvapilo mě, jak vesele to řekla. Usměju se na ni a pokračuji dál. Sedí na pokojích, chodbách dokonce i na půdě. Sledují se navzájem a hledají příznaky tyfu u toho druhého. Snaží si pomoci, jak jen můžou. Nechtějí umřít, když už došli tak daleko.

Když jsem do Tereziína před několika týdny přijela jako dobrovolník, čekala jsem něco úplně jiného, lepšího. Rozhodla jsem se tak, protože jsem jim chtěla pomoci, zachránit je. Patří to k mé práci, ale to, v čem se teď pohybuji, jsem nečekala ani ve snu, teda spíš v noční můře. Přidělili mě k nejtěžším případům, ani nevím proč.

Dojdu na ošetřovnu a pozdravím se s ostatními. Sednu si ke stolu a rozhlédnu se. Vidím lidi v horečkách, jak blouzní a třesou se. Někteří tam už jen tak leží. Pro ty už to skončilo napořád. Sama počítám dny, kdy se na mně usídlí nějaká z těch potvor, co tyfus přenáší.

Instinktivně se škrabu po kůži, kdykoliv ty skvrny vidím. Nemocní je mají všude na hrudníku, zádech a končetinách, ale nesmí na mně vidět strach, jen jim tím přihorším.

Přisedne si ke mně muž, kterého jsem několikrát viděla. Usměje se na mě a začne vyplňovat tabulky, které si přinesl. Vypadá mladě, asi mu bude stejně jako mně. Myslím, že je to voják, který pracoval jako doktor, ale nevím to jistě. Najednou na mě promluví rusky a zvedne hlavu, jako by čekal odpověď. Rusky umím jenom pár slov, takže jsem byla velmi zaskočena. Z mého výrazu zřejmě poznal, že mu nerozumím ani slovo. Chvilku se zamyslel a pak se zeptal: „*Jak jste se sem dostala vy?*“

Ta otázka mě docela zaskočila. Nevěděla jsem, co čeká za odpověď.

„*Přišla jsem dveřmi,*“ povím mu s nadsázkou.

„*Ne, to nemyslím,*“ řekne a trochu se zasměje, „*proč tu pomáháte?*“ Zamyslím se. Na to se mě tu ještě nikdo nezeptal. Odvrátím od něj hlavu, aby pochopil, že na tuto otázku mu nehodlám odpovědět. Chvilí na mě kouká a pak se znovu začne věnovat práci. Začnu rozdělovat léky a podávat je pacientům. Zabere mi to pár minut, a když se vrátím na své místo a sednu si za stůl, ten muž tam pořád sedí. Je to znepokojující, protože mě pořád hryže svědomí kvůli té jeho otázce.

Dlouho přemýšlím a pak spustím: „*Já tu jsem, protože věřím, že oni si tu pomoc zaslouží. Ztratili toho mnohem víc než ostatní. Přežili tyhle hrůzy, do kterých je vhodili. Bojovali za svůj život, vydrželi tak dlouho a teď umřou kvůli nemoci. Jako člověk cítím*

povinnost jim pomoci, zkusit je zachránit nebo jim alespoň dát kousek naděje. To je důvod, proč tu pomáhám.“

Muž přestane psát a podívá se na mě. Z jeho obličejů jsem nebyla schopná vyčíst, co si o mém důvodu myslí. Podívá se mi do očí a hned se zase odvrátí a začne pracovat na vyplňování tabulek. Čekala jsem jinou reakci, když s tou otázkou přišel on.

Po směně odcházím na večeri, kde si povídám s ostatními. Když dojím, projdu chodbou směřující k zadnímu východu budovy, kde ztěžka otevíru dveře. Ocitnu se na malém dvoře, kam všichni chodí na přestávky. Moc lidí tu není, rozhlédnu se po někom, s kým bych mohla navázat konverzaci, když tu náhle uvidím muže z ošetřovny, jak se opírá o zeď a kouří cigaretu. Pomalu k němu dojdu, zatímco si z kapsy vyndávám cigarety a zeptám se ho, jestli nemá oheň. Beze slova se na mě usměje, vytáhne zapalovač a opatrně mi zapálí cigaretu. Nadechnu se kouře a řeknu: „*To byl můj důvod tak chabý nebo špatný, že vám nestál ani za reakci?*“

Překvapeně se na mě podíval a řekl: „*Nepřišlo mi vhodné něco na ten váš projev říct.*“ Chvilí přemýšlím, jak na to reagovat, a pak se ho zeptám, co tu dělá on.

„*Já tu jsem ze stejného důvodu jako vy, navíc cítím vinu, ani nevím za co. Proč bychom jim nepomohli, když můžeme?*“ řekne zamýšleně. Podívá se na mě, típne cigaretu o zeď, poplácá mě po rameni a odejde směrem ke dveřím.

„*Proč bychom jim nepomohli?*“ zašeptám do nočního větru a usměju se. Na chvilku je mi zase o trochu líp.

Nina Strnadová: Křídlo naděje, 14 let, ZŠ Kladská, Praha 2 (2. kategorie, 1. místo)

TEREZÍNSKÉ RADOSTI

Nad troskami ghetta budeme se smát...

Ne, toto proroctví se nesplnilo, ale teď, po mnoha desetiletích, když vzpomínám na své terezínské dětství, myslím na tu smutnou dobu s úsměvem.

Všechno hrozné, co se dělo v ghettu, už bylo mnohokrát popsáno, proto chci zavzpomínat na šťastné dny, nebo spíš chvíle, které jsem zažila v Terezíně, ovšem díky našim *betreuerkám*, na které celý život s vděčností a s díky vzpomínám. Byla tu také *Jugendfuersorge* – oddělení péče o mládež, a její vedoucí, mladý učitel gymnastiky Fredy Hirsch. Lidé z *Jugendfuersorge* chtěli udělat všechno možné, aby zlepšili alespoň pro děti drsné životní podmínky Terezína. Přáli si, aby děti zůstaly zdravé, aby se i duševně vyvíjely. Osmadvacetiletý Fredy psal na první výročí dětských domovů: „Terezínské děti budou jednou rády vzpomínat na svůj domov, který jsme se jim v Terezíně pokusili vytvořit. Bylo by hrozné, kdyby tento Terezín znamenal pro naši mládež nenapravitelný duševní a tělesný úpadek.“ Myslím, že v tomto se Fredy nemýlil. Právě na *Kinderheim* vzpomínám jako na to nejlepší, co bylo možné pro děti udělat v té době takřka beznadějně.

Obzvláště na naší osmadvacítce jsme byly přísně a chytře vychovávány. Na dveřích visel přesný řád, což bylo zapotřebí, když na pokoji bydlelo 25 až 30 dvanáctiletých dívek. Naše *betreuerky* si vymyslely něco, čemu se říkalo *Maagal*. *Maagal* znamená v ivrit „kruh“, tedy něco dokonalého. Tímto jménem jsme pojmenovaly náš *heim*, což jsme měly vyšíté na naší vlajce. Naše hlavní *betreuerka* Tella si vymyslela, že v našem velkém *maagalu* bude ještě malý *maagal*, něco jako parlament, do kterého se budou volit jen ty nejlepší, což znamenalo děvčata, která se chovají podle pravidel *heimu* – jsou pracovitá, nehádají se, mají ve svých věcech pořádek, myslí nejdřív na kamarády

a až pak na sebe. Jak jsme se snažily dostat se do *maagalu*, ačkoliv z toho nebyly žádné výhody! Jak jsem se radovala, když jsem byla do *maagalu* zvolena! Byla to šťastná chvíle.

Také radostné chvíle byly hodiny, spíš minuty v divadle, zejména na opeře *Brundibár*. Vítězství slabých nad diktátorem *Brundibárem* dávalo naději. Radostné chvíle jsem zažila i na hodinách dějepisu, když mne pochválila paní profesorka *Brumlíková*, i na hodinách kreslení s paní *Fiedl-Brandejsovou*. Když jsme nemohly do divadla, hrály jsme své divadlo přímo na pokoji: talentovaná děvčata *Lenka Lindtová* a *Anička Flachová* si vymyslely a zahrály scény ze života dvou starých dam *Amálky* a *Pózingy*... To jsme se upřímně zasmály! Na svátek *Purim* jsme zahrály hru *Ester*. Toužila jsem po roli *Ester*, ale musela jsem se smířit s rolí *Ahasvera*. Měla jsem na hlavě papírovou královskou korunu a místo královského roucha červený župan. Na hru se přišel podívat dokonce náš pan doktor *Stern*. Jeho dcera *Eva* hrála *Hamana*.

Velkou událostí byl společný večírek s chlapci na L-417, na kterém se recitovala balada *Jiřího Wolkra* „O námořníkovi“. Někdy v sobotu jsme chodily fandit do *Drážďanských kasáren* na fotbal, kterému jsme vůbec nerozuměly. Také si vzpomínám na večerní procházky s *Harrykem*, kdy mne dokonce držel za ruku! Připadali jsme si jako dospělí – mně bylo dvanáct, on byl o tři měsíce mladší, a co mě více mrzelo, byl menší než já.

Toto byly naše terezínské radosti, na které vzpomínám nad troskami ghetta.

Evelina Merová, listopad 2021

**Terezínská
iniciativa**

Vydává Terezínská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Telefon: 222 310 681, 601 122 818, e-mail: terezinskainiciativa@cmail.cz.
Redakční rada: Tamara Pavlíčková, Michal Stránský, Michaela Vidláková

Bankovní účet: v CZK: 59433011/0100.

Číslo 107 vyšlo v listopadu 2021.

MK ČR E 10779